

KIPUILUN PAIKKA

– Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kristittyjen kokemukset Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta

Teemu Muuri ja Ossi Vähäsarja

Opinnäytetyö, syksy 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto /Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) +

diakonin virkakelpoisuus / kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Muuri, Teemu & Vähäsarja, Ossi. Kipuilon paikka – Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kristittyjen kokemukset Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta. Diak Etelä, Järvenpää, syksy 2010, 86 s. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto / Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus / kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Työmme tavoite oli tutkia seksuaalivähemmistöön kuuluvien ihmisten kokemuksia, odotuksia ja toiveita suhteessa Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Lisäksi halusimme samalla selvittää seksuaalivähemmistöön kuuluvien ihmisten näkemyksiä rekisteröityjen parisuhteiden kirkollisesta siunaamisesta.

Aineiston kerääminen aloitettiin perehtymällä kirkolliseen keskusteluun ja sen historiaan, sekä haastatteleamalla kolmea ammattilaista, jotka ovat työssään olleet tekemisissä tutkittavan ilmiön kanssa. Varsinaisen aineiston muodostaa kuuden seksuaalivähemmistöön kuuluvan ihmisen antamat haastattelut.

Menetelminä käytimme syvähaastatteluvaikutteista teemahaastattelua ja tilanteeseen muokattua sisällönanalyysiä, jossa oli vaikutteita myös narratiivien analyysistä. Tutkimusprosessi kesti ensimmäisestä aivoriihestä raportointiin noin kaksi vuotta. Haastattelut teimme välillä kevät 2009- ja kevät 2010. Median ja kirkollisen keskustelun seuraamista jatkoimme marraskuuhun 2010.

Työmme tuloksista on tarkoitus kuulua seksuaalivähemmistöön kuuluvien kristittyjen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vaikutuspiirissä kasvaneiden ja eläneiden ihmisten ääni, joka väistämättä on moninainen johtuen heterogeenisestä haastateltavien joukosta. Kokemukset vaihtelevat sen mukaan millainen on suhde kirkkoon ja omaan seksuaali-identiteettiin. Kirkkoa koskevissa toiveissa on myös eroa. Yhteistä on toive, että seksuaalivähemmistöön kuuluvat ihmiset hyväksyttäisiin seksuaali-identiteettiään todeksi elävinä ja, että tämä käsittäisi myös samaa sukupuolta olevien parisuhteiden tunnustamisen. Myös kirkollista toimitusta parisuhteiden solmimisen yhteyteen toivottiin.

Tutkimuksestamme tulee esiin niiden ihmisten ääni, joita ei kirkossa ja yhteiskunnassa käytävästä keskustelusta aina kuulla. Aiheesta puhuminen ja se miten aiheesta puhutaan on merkittävää, koska ne voivat ratkaisevasti edistää tasa-arvon toteutumista kirkossa ja yhteiskunnassa.

Asiasanat: evankelis-luterilainen kirkko, seksuaaliset vähemmistöt, rekisteröity parisuhde, kokemukset, odotukset

ABSTRACT

Muuri, Teemu and Vähäsarja, Ossi. A sore spot – Experiences of Christian sexual minorities concerning The Evangelical-Lutheran Church of Finland. 86 p. Language: Finnish. Järvenpää. Autumn 2010. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work / Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The main goal of our thesis was to research what kind of experiences and expectations Christian sexual minorities have towards The Evangelical-Lutheran Church of Finland. We also wanted to find out how these people feel about all the common discussion on registered partnerships, and if church should give its blessing to same-sex unions.

We started collecting material by getting familiar with the common discussion and its history. Then we interviewed three professionals who have faced the questions about sexual minorities in their jobs in the church. The most crucial part of our material is formed by interviews of six people who consider themselves Christians and part of sexual minorities.

Our working methods could be defined as deeply and intimately executed theme interview and content analysis shaped to our own ends. The whole thesis process took about two years to realize. The interviews were made between early spring 2009 to late spring 2010. We kept observing the media and the common discussion till November 2010.

The results we eventually had were diverse. But that is because the people we interviewed came from different backgrounds. Experiences of these people differed depending on their relationship towards the church and their sexual identities. All of our interviewees thought that all people despite their sexual orientations should be entitled to be sovereign members of the church, and they still could be capable of living a full life as part of sexual minorities and in same-sex partnerships. They also hoped that church would officiate some kind of ceremony or service to recognize these partnerships.

The voice of the people who are not often heard can be heard in this thesis. It is important to continue to discuss the subject. It is also important to think what you say about it because everything that is said can have consequences concerning the realization of equality in society and in church.

Key words: Evangelical-Lutheran Church, Sexual minorities, registered same-sex partnership, experiences, expectations

SISÄLLYS

1 SEKSUAALIVÄHEMMISTÖNÄ KIRKOSSA.....	6
2 MONINAINEN SEKSUAALISUUS	9
2.1 Seksuaalinen suuntautuminen	9
2.2 Seksuaalivähemmistöt ja kristinusko.....	11
2.3 Seksuaalivähemmistöjen yhteiskunnallinen asema.....	14
2.4 Seksuaalivähemmistöt ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko.....	15
2.5 Kirjavat käsitteet	21
2.6 Teoreettiset lähteet.....	22
2.7 Aiemmin tutkittua	23
3 TUTKIMUSKYSYMYKSIEN JA METODIEN VALINTA	26
3.1 Tutkimuskysymykset	27
3.2 Tutkimusmenetelmät	30
4 AINEISTO	35
4.1 Aineiston kerääminen.....	35
4.2 Aineiston analyysi.....	36
5. TUTKIMUKSEN TULOKSET	40
5.1 Haastateltavien taustat.....	40
5.2 Hengellisyyden harjoittaminen ja osallistuminen kirkkoon.....	47
5.3 Sateenkaarimessu.....	51
5.4 Väistelyä ja vähän riitelyäkin	52
5.5 Synti?	55
5.6 Mietteitä omasta suhteesta Jumalaan ja Raamattuun.....	57
5.7 Siunaus	59
5.8 Tulevaisuus	60
5.9 Tulosten yhteenveto ja pohdinta.....	61
6 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	64
6.1 Vastaukset tutkimuskysymyksiin	65
6.1.1 Kokemukset Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta.....	66
6.1.2 Odotukset ja toiveet	68
6.1.3 Rekisteröityjen parisuhteiden siunaus.....	69

6.2 Uusi tieto ja tulosten hyödyntäminen.....	70
6.3 Jatkotutkimushaasteet ja suhde aiempiin tutkimuksiin	72
6.4 Ammatillinen kasvumme	75
LÄHTEET.....	77

1 SEKSUAALIVÄHEMMISTÖNÄ KIRKOSSA

Seksuaalivähemmistöt ja kirkko ovat tutkimuksemme valmistumista edeltäneinä kuukausina olleet esillä mediassa ja kirkollisessa keskustelussa ehkä laajemmin, kuin koskaan aiemmin. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on tullut tilanteeseen, jossa sen odotetaan suhtautuvan tavalla tai toisella seksuaalivähemmistöihin kuuluviin ihmisiin ja heidän oikeuteensa elää virallistetussa parisuhteessa. Miltä mahtaa tuntua ihmisistä, joiden oikeuksista keskustelua käydään. Miten nämä ihmiset kokevat nykytilanteen ja mitä he ovat aiemmin kokeneet. Mitä he toivovat kirkolta. Näiden ihmisten kokemuksia pyrimme tutkimukselamme selvittämään.

Tämä tutkimus on toteutettu perehtymällä seksuaalivähemmistöjä koskevaan kirkolliseen keskusteluun ja kannanottoihin sekä haastatteleamalla kolmea työsäään aihepiiriin parissa työskennellyttä teologia. Tämän jälkeen haastattelimme aiheen varsinaisia asiantuntijoita, kuutta ihmistä, joille kysymys seksuaalivähemmistöjen oikeuksista kirkossa on omassa elämässään merkittävä ja oma-kohtainen. Viimeksi mainittujen kokemukset ovat työmme varsinainen aineisto sekä kantava voima ja keskeisin sisältö. Halusimme tutkimukselamme osoittaa, että keskustelu ei ole pelkkää puhetta mediassa tai kirkon johtajien ympäröivissä kannanotoissa, vaan asia todella koskettaa ihmisiä ja keskustelulla on vaikutuksia ja seuraamuksia.

On rehellistä tuoda esiin myös motivaatio, joka meitä alunperin ajoi valitsemamme aihepiiriin pariin. Näkökulma, josta lähdimme oli ihmisoikeudellinen. Tämä näkyy läpi työmme tavoissamme lähestyä käsiteltäviä aiheita. Meidän mielestämme seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta niin yhteiskunnassa kuin kirkossa, kaikki ansaitsevat samat oikeudet, saman arvon ja tunnustetuksi tulemisen eri elämän alueilla, myös seksuaalisuuden ja parisuhteiden osalta. Tiedämme, että aihepiiriin kysymykset jakavat ihmisten mielipiteitä ja tunteita yhteiskunnassa ja etenkin kirkossa.

Tulevina kirkon ja sosiaalialan ammattilaisina sekä kristittyinä katsomme, että kirkkoon voi ja pitääkin mahtua eri katsantokantoja ja moninaisia ääniä. Mutta mielestämme millään verukkeella ei saa loukata ketään eikä kenenkään oikeuksia. Aloittaessamme opinnäytetyön tekemistä koimme, että tasa-arvo ei toteudu kirkossa ja halusimme tutkia ja tuoda esiin, minkälaisia vaikutuksia tällä on heille, joille asia on omakohtainen. Motivaatiotamme lisäsi se, ettei aiheesta ennestään löytynyt tiedonjanoamme tyydyttävää tutkimusta. Pyrimme alusta asti tekemään eettisesti kestävästä tutkimuksesta ja tarkoitus oli antaa tulosten puhua puolestaan.

Käymme työssämme aluksi tiiviisti läpi kristinuskon ja seksuaalivähemmistöjen välisen suhteen historiaa, jonka jälkeen tarkastelemme seksuaalivähemmistöjen asemaa Suomessa ja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa muutamien viime vuosikymmenten ajan. Huomio kiinnittyy kirkon ja sen edustajien lausuntoihin ja kannanottoihin.

Kolmannessa luvussa esittelemme tutkimuksemme synnyn ja etenemisen. Esittelemme myös valitsemamme menetelmät perusteluineen. Päädyimme haastattelututkimukseen, koska näin saimme tarkempaa ja monipuolisempaa tietoa, kuin esimerkiksi kyselykaavakkeilla olisimme saaneet. Haastattelumenetelmänä käytimme teemahaastattelua, vaikkakaan emme orjallisesti vaan pikemminkin soveltaen kuhunkin tilanteeseen soveltuvasti.

Neljännessä luvussa kerromme aineiston keruusta, käsittelystä ja analyysivaiheesta. Haastattelut tuottivat paljon aineistoa, ja haastatteluissa oli nähtävillä kokonaisia elämäntarinoita, joiden käsittelyssä meni aikaa. Päädyimmekin tuomaan työssämme esiin melko paljon haastateltaviemme puheenvuoroja.

Viidennessä luvussa esittelemme tulokset. Käymme ne läpi teemoittain ja haastateltaviemme elämäntarinoita myötäillen. Kerromme haastateltaviemme historiasta suhteessa kirkkoon ja seurakuntiin, tarkastelemme heidän tämän hetkistään suhdetta kirkkoon. Valotamme myös sitä, mitä nämä ihmiset seksuaalivä-

hemmistöön kuuluvina ihmisinä toivoisivat kirkolta tulevaisuudessa. Kysymyksiä tarkastellaan kunkin haastateltavan omalta kohdalta katsottuna, mutta myös yleisesti.

Kuudes luku on eräänlainen pohdinta ja koonti työn teosta ja sen tuloksista. Pohdimme myös tutkimuksemme tuottaman tiedon käytettävyyttä sekä ammatillista kasvuamme prosessin aikana ja tämän opinnäytetyön tekemisen merkitystä meille tulevina ammattilaisina.

2 MONINAINEN SEKSUAALISUUS

Seksuaalisuus on merkittävä osa ihmisen elämää. Se on olennainen osa ihmisen koko identiteettiä ja vaikuttaa kokonaisvaltaisesti siihen, millainen ihminen on ja miten hän toimii. Näin on jopa tilanteissa, joita ei koeta kovin seksuaalisesti värittyneiksi. Seksuaalisuus ja sen ilmentyminen kunkin ihmisen kohdalla on hyvin yksilöllistä. Ihmisen terveydelle voi olla haitallista, jos hän ei saa elää seksuaalisen suuntautumisensa mukaisesti. (Haavio-Mannila & Kontula 2001, 19-21; Hovatta & Ojanlatva 1995, 7-8; Nissinen 2006, 144-145; Ryttyläinen & Valkama 2010, 11-18.)

2.1 Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalisesta suuntautumisesta puhuttaessa jaetaan ihmiset yleensä hetero-, homo- tai biseksuaaleihin. Valtaosa ihmisistä kokee olevansa heteroseksuaaleja. Tämä tarkoittaa sitä, että kyseiset ihmiset kiinnostuvat, ihastuvat ja tuntevat seksuaalista vetoa ihmisiin, jotka edustavat eri sukupuolta, kuin kyseessä olevat ihmiset itse ovat, yleensä miehet naisiin ja naiset miehiin. (Lehtonen 1997, 22-24.)

Seksuaalivähemmistöistä puhuttaessa viitataan ihmisiin, jotka kokevat olevansa jotain muuta, kuin heteroseksuaaleja. Yleensä seksuaalivähemmistöt jaetaan homoseksuaaleihin ja bi-seksuaaleihin. Homoseksuaaleiksi käsitetään ihmiset, jotka tuntevat vetoa ja ihastuvat samaan sukupuoleen, jota he itse edustavat. Bi-seksuaalit kokevat vetoa ja ihastumista omaan sekä vastakkaiseen sukupuoleen. Erilaisten suuntaumusten välinen ero on siis se, mitä sukupuolta edustaa ihminen, johon tunteet kohdistuvat. (Juva 1995, 101-102; Lehtonen 1997, 22-24; Jämsä 2008, 30-32.)

Määritelmät eivät kerro koko totuutta, koska ihmisten kokemukset seksuaalisuudestaan ovat niin moninaisia. Jotkut haluavat määritellä itsensä muilla, kuin edellä mainituilla termeillä ja jotkut eivät taas halua määritellä itseään ollenkaan. Seksuaalisen suuntautuneisuuden esiintyvyyttä on kuvattu myös janaana, jonka toisessa päässä on homoseksuaalisuus ja toisessa päässä heteroseksuaalisuus. Tämän ajatuksen mukaan kaikkien ihmisten seksuaalisuus asettuisi eri kohtiin tätä janaa. Ihmisissä olisi siis hetero- ja homo- ja eriasteisesti biseksuaaleja. Yhteiskunta kuitenkin usein tukee heteroseksuaalisuutta ja tämäkin osaltaan ohjaa ihmisiä ja asettaa paineita sekä vaikuttaa seksuaalisuuden toteuttamiseen. (Juva 1995, 100-101; Lehto 2010, 17-19; Nissinen 1994, 18-19; Nissinen 2006, 130-134.)

Seksuaalivähemmistöjä on todennäköisesti ollut olemassa niin kauan, kuin ihmisiäkin (Juva 1995, 101; Nissinen 1994, 9). Mistään nykyajan tuomasta uudesta ilmiöstä ei siis ole kyse vaan kautta aikojen olemassa olleesta, luonnostakin löytyvästä ominaisuudesta. (Lehto 2010, 84-92.)

Seksuaalivähemmistöjen osuutta koko väestöstä on hankala määritellä. Tähän vaikuttaa seksuaalisuuden moninaisuus ja se, että ihmiset määrittelevät itsensä niin monin eri tavoin (Lehto 2010, 49-58). Seksuaalisuuden moninaisuudessa voi olla alueellisia eroja eikä kaikkia maailman ihmisiä voida kuitenkaan tutkia. Esimerkiksi Suomessa seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä on prosentuaalisesti eniten pääkaupunkiseudulla (Lehto 2010, 188). Seksuaalinen suuntautuminen voi myös vaihdella elämän eri vaiheissa ja vaikka suuntautuminen pysyisi samana voi ihminen päätyä määrittämään itsensä uudelleen (Lehto 2010, 17; Nissinen 2006, 133; Juva 1995, 101). Seksuaalivähemmistöön kuuluvien ihmisten määrästä on erilaisia arvioita ja tutkimustuloksia. Prosenteissa luvut liikkuvat laajasti välillä 0,3 ja 15. Aiheellista lienee kysyä, että ei kai ihmiryhmän koko ole peruste vähemmille oikeuksille. (Lehto 2010, 54-58; Nissinen 2006, 133-135; Juva 1995, 101-102; Stålström i.a.)

2.2 Seksuaalivähemmistöt ja kristinusko

Kun ottaa huomioon, miten paljon seksuaalisuus vaikuttaa elämään, ei liene ihme, että useimmissa uskonnoissa on tapoja ja sääntöjä, jotka pyrkivät ohjaamaan myös ihmisten seksuaalikäyttäytymistä (Lehto 2010, 272). Tämän tutkimuksen kannalta on olennaista havaita, että myös valtauskontomme kristinuskon piirissä on kautta aikojen säädelty ja otettu kantaa seksuaalisuuteen.

Kristinuskoa harjoittavien keskuudessa on vuosisatojen ajan ollut ihanteena se, että seksi on miehen ja naisen välinen asia ja että oikea paikka seksille on miehen ja naisen avioliitto (Vikström, Sariola, Kortekangas, Toiviainen, Rimpiläinen, Malmivaara, Lehtonen & Vikström 1984, 24-30). Avioliiton ulkopuolinen seksi on nähty ja usein nähdään enemmän tai vähemmän syntisenä, vääränä ja eitoivottuna sekä asiana, jota ei tulisi tukea (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 14, 33-34, 78). Tässä kaikessa tietysti vaikuttaa paljon jo se, mikä määrittellään seksiksi. Kristittyjen ja kristillisten kirkkojen suhtautuminen seksuaalisuuteen eri aikoina on ollut paikoin hankala ja tulkittavissa myös kielteiseksi. Etenkin heteroavioliiton ulkopuolisen seksin kohdalla. (Ahola, Antikainen & Salmesvuori 2006, 7-11; Nissinen 1997, 135-138.)

Kristinuskon harjoittajien suhtautuminen seksuaalivähemmistöihin ja erityisesti homoseksuaaleihin ei ole aina ollut salliva (Nissinen 1994, 9). Homoseksuaalisuus on nähty ja jossakin nähdään yhä syntinä ja vääränlaisena tapana elää ja toteuttaa seksuaalisuutta. Joissain enimmäkseen kristilliseksi itsensä lukevissa piireissä homoseksuaalisuus nähdään tänäkin päivänä sairautena ja epätoivottavana ominaisuutena, josta pitää ja voi parantua tai "eheytyä" (Puonti 2010, 10-13; Nilsson 1994, 12; Werner 1993, 7-10). Enemmistö lääketieteen ja psykologian edustajista on asiasta eri mieltä (Lindqvist 2003, 109). Lisäksi seksuaalisesta suuntautumisesta "parantaminen" tai "eheyttäminen" ja siihen liittyvä itsensä kieltäminen voivat aiheuttaa pysyviä vammoja (Juva 1995, 103). Muutenkin kyseinen toiminta on moraalisesti arveluttavaa jo esimerkiksi sen takia, että "eheyttäjät" määrittävät etukäteen sen millainen identiteetti kenellekin pitäisi "te-

rapian” keinoin luoda. (Lindqvist 2003, 109-110; Säävälä 2009, 45-58; Juvonen 1997, 12-16; Nissinen 2006, 150-151; Lehto 2010, 47-49.)

Tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet kristittyjen seksuaalikäsityksiin on monia. Varmasti kulloinkin ympäröivä kulttuuri on vaikuttanut suuresti, etenkin kulttuuri, jonka sisällä Raamattu on kirjoitettu. Monet kokevat, että Raamatun satoja ja peräti tuhansia vuosia sitten kirjoitetut maininnat homoseksistä sitovat nykypäivän kristittyjä. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. B, 25.)

Raamatun kohdat, jotka ainakin Suomen ev.-lut. kirkon piirissä katsotaan tämän aiheen kannalta merkittäviksi ovat Vanhan Testamentin kohdat 1.Moos.18:20 ja Tuom.19, jotka liittyvät homoseksuaalisiin raiskausyhteyksiin sekä 3.Moos.18:33 ja 3.Moos.20:13, joissa miestä kielletään ”makaamasta miehen kanssa niin kuin naisen kanssa maataan”. Kiellon rikkomisesta määrätään kuolemanrangaistus. Huomio kiinnittyy siis vain ja ainoastaan miesten väliseen seksiin. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B, 47-56; Nissinen 1994, 53-71.)

Uudessa Testamentissa homoseksuaaliseen käyttäytymiseen viitataan kolmessa Paavalin kirjeistä: Kirjeessä roomalaisille (1:24-28), jossa puhutaan sukupuoliyhteyden ”vaihtamisesta luonnollisesta luonnottomaan”, sekä Ensimmäisessä kirjeessä korinttolaisille (6:9-11) ja Ensimmäisessä kirjeessä Timoteukselle (1:8-10), jotka sisältävät syntiluetteloita, joissa luetellaan ei-toivottuja ominaisuuksia ihmisissä. Ei-toivottujen ominaisuuksien haltijoissa on mukana myös ”miesten kanssa makaavat miehet”. Jotkut katsovat, että näiden mainintojen perusteella homoseksuaalisuus tai seksuaalivähemmistöjen edustama elämäntapa on tuomittavaa. Toiset taas katsovat, ettei niihin voi vedota puhuttaessa seksuaalivähemmistöistä nykyään. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B, 42 & 56-62; Nissinen 1994, 154-169.)

Myös Raamatun luomiskertomusten puhe siitä, että ”Jumala on luonut ihmisen mieheksi ja naiseksi” on katsottu puoltavan hetero-olettamusta ja sulkevan pois mahdollisuuden suhtautua myönteisesti ei-heterosuhteisiin kristillisissä piireissä.

Jotkut katsovat kuitenkin, ettei luomiskertomusta voi käyttää perusteena olla hyväksymättä seksuaalivähemmistöjen parisuhteita. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B, s.43-46; Latvus 2003, 152-153.)

Nykyisen tiedon valossa voidaan kuitenkin pohtia kulttuureja, joissa Raamatun tekstit ovat syntyneet ja sitä, miten erilaisia ne ovat verrattuna suomalaiseen nyky-yhteiskuntaan (Nissinen 1994, 180-183). Jotkut ovat sitä mieltä, että voidaan sanoa, ettei Raamatun mainintoja homoseksistä voida suoraan tulkita riittävinä kannanottoina nykyiseen käsitykseen ei-heteroiden muodostamista suhteista (Kuula 2007, 26-30; Latvus 2003, 150-152; Nissinen 2003, 121-122). Varsinkin kun kohdat, joissa Raamatussa viitataan homoseksuaaliseen käyttäytymiseen ovat kovin seksikeskeisiä (Kuula 2007, 13-25). Lisäksi usein taustalla on muita kritisoitavia ilmiöitä kuten esimerkiksi epäjumalanpalvelus (Nissinen 1994, 179-180). Raamatussa ei erikseen missään kohdassa pohdita juuri nimenomaan homoseksuaalisuutta (Nissinen 1994, 180). Tulkintoja asiasta on kuitenkin monia. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B, s.65-66).

Käsitteitä, joilla seksuaalivähemmistöistä tai -enemmistöstä nykyään puhutaan ei tunnettu Raamatun kirjoittamisen aikoihin. Käsitteet ”homoseksuaalisuus” ja ”heteroseksuaalisuus” ovat peräisin vasta 1800-luvulla (Lehto 2010, 17; Humphrey 1999, 225). Muutenkin voidaan varmasti todeta, että tieto seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa on kasvanut huomattavasti sitten Raamatun ajoista. Tiede on kehittynyt ja kehittyä koko ajan ja lisää tietoa seksuaalisuudesta muuttaen käsityksiä (Niemi 1995, 12-13; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 62-63). Raamatussa esiintyvä patriarkaalinen kulttuuri on myös jotain aivan muuta kuin nykyinen pyrkimys tasa-arvoon (Nissinen 2006,20-23). Kehitys näissä asioissa ei aina ulotu länsimaita pidemmälle. (Lehto 2010, 22-23; Vilkkä 2010, 49-51.)

Tiedon karttuessa on kristittyjen keskuudessa alettu ymmärtää seksuaalisuutta paremmin ja laajemmin (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, s.4). Seksuaalivähemmistöjen asema kristittyjen keskuudessa onkin parantunut, ja jotkut

ovat myöntäneet, että heidän mielestään kirkot kautta aikain ovat toimineet tässä asiassa väärin. Asia kuitenkin vielä nykyäänkin jakaa niin yksittäisten kristittyjen kuin kokonaisten kirkkokuntienkin mielipiteitä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, s.4, 36-50; Peiponen 2003, 93-98.)

2.3 Seksuaalivähemmistöjen yhteiskunnallinen asema

Seksuaalisuuden moninaisuutta on siis ollut olemassa kaikkina aikoina ja kaikkialla ja kulloinkin vallinneet yhteiskunnalliset järjestelmät ja instituutiot ovat vaikuttaneet seksuaalisten suuntautumisten näkyvyyteen sekä ihmisten mahdollisuuksiin toteuttaa seksuaalisuuttaan (Rand 1984, 294-330; Månsson 1984, 331-357; Kovero 2010, 177). Esimerkiksi Suomessa homoseksuaalisuuden harjoittaminen oli rikos vuoteen 1971 (Juvonen 2002, 40; Lehto 2010, 33). Tämän jälkeen kehottaminen homoseksuaaliseen tekoon oli rikos vielä vuoteen 1999 asti. Myös suojaikärajat olivat siihen asti korkeammat, kuin heteroilla. (Mustola 2007, 36-37; Stålström 1997, 252-258.)

Homoseksuaalisuutta on aikojen saatossa pidetty myös sairautena. Suomessa homoseksuaalisuus poistui sairaslukituksesta vuonna 1981 (Stålström 1997, 229-231; Lehto 2010, 47-49). Nykyään syrjiminä sukupuolisen suuntautumisen perusteella kielletään yhdenvertaisuuslaissa (Yhdenvertaisuuslaki i.a.). Kaikkialla tilanne ei ole näinkään hyvä, vaan esimerkiksi Iranissa voi vielä nykyäänkin homoseksuaalisesta teosta olla rangaistuksena kuolema. (Lehto 2010, 22.)

Seksuaalivähemmistöt ovat usein olleet ennakkoluulojen kohteena. Heteronormatiiviset asenteet ja käytännöt ovatkin monina aikoina tehneet seksuaalivähemmistöjen elämästä huomattavan hankalaa, heteroseksuaaleihin verrattuna. Yhteiskunta on ollut ja on yhä monessa suhteessa heteronormatiivinen tarkoittaen sitä, että yleisesti vallitsee oletamus, että kaikki ovat heteroseksuaaleja sekä miehiä tai naisia, ja ihmisiä kohdellaan, kuin näin olisi. Ihmisten mahdolliseen homo- tai biseksuaalisuuteen ei aina kiinnitetä huomiota. Tämä näkyy

muunmuassa juuri kirkossa, kouluissa ja muutenkin yhteiskunnan rakenteissa. (Juvonen 1997, 11-15; Salonen 2005, 26-58; Jämsä 2008, 32; Lehto 2010, 22-23.)

Ihmisiä kasvatetaan pienistä pitäen maailmaan, jossa heteroseksuaalina eläminen helpompaa. Seksuuallivähemmistöihin kuuluvilla ihmisillä ei automaattisesti ole samoja oikeuksia. Esimerkiksi Suomessa parisuhteen virallistamisen yhteydessä ei-heteroparit eivät saa samoja oikeuksia, kuin heteroparit. Seksuuallivähemmistöille tuli Suomessa mahdollisuus virallistaa parisuhteensa vasta vuonna 2002. (Laki rekisteröidystä parisuhteesta i.a.)

Aikojen saatossa, tiedon lisääntyessä on osattu seksuallivähemmistöjen oikeuksiin kiinnittää enenevässä määrin huomiota. Toki heteronormatiivinen vallitseva yleinen mielipide ei ole aina ollut ainoa. On ollut myös ihmisiä, jotka ovat ajaneet seksuallivähemmistöjen oikeuksia. Suomessa suurin oikeuksia ajava taho on vuonna 1974 perustettu ihmisoikeus- ja sosiaalialan järjestö Seksuaalinen Tasavertaisuus ry eli lyhyemmin Seta. (Seta i.a.)

Lainsäädännön muuttuessa yhä suopeammaksi seksuallivähemmistöjä kohtaan, on tilanne saanut myös Suomen ev.-lut. kirkon pohtimaan kantaansa asiaan (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. B, 187-189). Keskustelu niin kirkossa kuin yhteiskunnassa on kuitenkin tasavertaisuuden osalta kesken. Esimerkiksi oikeus adoptioon ei ole yhtäläinen hetero ja ei-heteroparien kohdalla. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävät saivat oikeuden perheen sisäiseen adoptioon kuitenkin vuonna 2009. Muu kuin perheen sisäinen adoptio ei ole nykyisen lain mukaan mahdollinen. (Laki rekisteröidystä parisuhteesta i.a.)

2.4 Seksuallivähemmistöt ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko

Suomen ev.-lut. kirkon erilaisista kannanotoista löysimme mainintoja homoseksuaalisuudesta 1960-luvulta eteenpäin. Keskustelua on tietävästi ollut jo 1950-

luvulta lähtien (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 4). Nykypäivään tullessa kannanottoja on tullut tiiviimpään tahtiin ja ne ovat olleet askel askeleelta suopeampia. Kirkon kaltaisessa instituutiossa on kuitenkin mukana paljon ihmisiä ja tämän myötä paljon erilaisia näkemyksiä. Tässä tutkimuksessa käymme läpi mielestämme keskeisimpiä lausuntoja, jotka ovat aihetta käsitelleet tai joihinkin merkittävästi sivunneet. Yksittäisten kirkon edustajien kaikkia lausuntoja emme ole luonnollisestikaan ottaneet mukaan. Tarkoitus on lähinnä saada tähän yleiskuvaa kirkossa vallinneesta keskustelusta ja ilmapiiristä. Ei ole täysin harhaanjohtavaa sanoa, että Suomen ev.-lut. Kirkko on osaltaan hankaloittanut seksuaalivähemmistöjen asemaa kannanotoillaan. Kirkko on myös vastustanut lainmuutoksia, joilla seksuaalivähemmistöjen asemaa on pyritty parantamaan. (Särs 2003, 33.)

Ensimmäinen maininta ja kannanotto kirkon taholta, jonka työssämme huomioimme on vuodelta 1966. Kyseessä on silloisten piispojen kirja Ajankohtainen asia, jonka mukaan homoseksuaalisuus on lääketieteen piiriin kuuluva asia, josta tulee pidättäytyä. Piispat puhuvat homoseksuaalisuudesta, kuin leviävästä taudista, joka on merkinä aikakauden siveellisen elämän rappeutumisesta. Piispat sanovat kuitenkin, etteivät kaikki ole itse vastuussa taipumuksestaan ja että taipumuksen omaaviin tulee suhtautua ymmärtäen. (Suomen Evankelis-luterilainen kirkko i.a. A, 12.)

Edellämämainitun kannanoton linjasta poikkesi hieman silloinen Porvoon piispa Karl-Erik Forssell, joka jätti kannanoton allekirjoittamatta, ja varoitti seurakuntiansa kirjeellä olemaan tuomitsematta homoseksuaaleja. Kuitenkin hän näki homoseksuaalisuuden Jumalan tahdon vastaisena ja kehotti työntekijöitä tukemaan homoseksuaaleja muutokseen. (Hentilä 2007, 152; Särs 2003, 33-34.)

Vuonna 1968 Kirkon perheasiaintoimikunta antoi lausuntonsa oikeusministeriölle liittyen seksuaalirikoslakikomitean mietintöön, joka pyrki muuttamaan lakia ja poistamaan homoseksuaalisuuden rangaistavuuden. Lausunto vastusti muutosta ja sen mukaan homoseksuaalisuutta ei tulisi pitää samanarvoisena hetero-

seksuaalisuuden kanssa. Lakia muutettiin kirkon lausunnosta huolimatta. (Särs 2003, 34.)

Vuonna 1974 homoseksuaalisuus ja kirkko nousivat julkisuuteen, kun Helsingin Vanhankirkon seurakunnan työntekijä erotettiin virasta homoseksuaalisuutensa vuoksi. (Särs 2003, s.34; Hentilä 2007, s.153) Asenteissa tapahtui myös muutosta, mistä kertoo esimerkiksi Kirkon yhteiskunnallisen toimikunnan ja Setan yhdessä järjestämät seminaarit homoseksuaalisuudesta. Ensimmäinen seminaari pidettiin vuonna 1976 ja keskustelujen puheenjohtajana toimi silloinen Porvoon piispa John Vikström. (Särs 2003, 35; Hentilä 2007, 153.)

Piispat ottivat seuraavan kerran yhteisesti kantaa seksuaaliasioihin vuonna 1984 julkaisemassaan Kasvamaan yhdessä-kirjasessa. Kirjan mukaan ihanteena ”sukupuoliselle yhdyselämälle” on miehen ja naisen välinen avioliitto (Vikström, Sariola, Kortekangas, Toiviainen, Rimpiläinen, Malmivaara, Lehtonen & Vikström 1984, s.24). Homoseksuaalisuudesta piispat sanovat ettei se useimmissa tapauksissa ole itse valittu ominaisuus. Piispojen mukaan homoseksuaalisuuden syntyä tulisi ehkäistä panostamalla lasten kasvatukseen ja rohkaisemalla nuoria heteroseksuaaliseen käyttäytymiseen. Piispojen mukaan homoseksuaalit voivat olla kirkon ja yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä sekä töissä myös kirkossa, kunhan eivät toimi kirkon opetuksen vastaisesti. Piispat mainitsevat vielä, että seksuaaliset ”poikkeavuudet” ovat ”ilmausta yhteisöjen vammoista”. (Vikström ym. 1984, 60-64.)

Vuonna 1993 keskustelua herätti silloisen arkkipiispa John Vikströmin sanomiset radiohaastattelussa. Vikströmin mukaan ihmisten yksityiselämässään tekemiä päätöksiä ei saisi tuomita. Vikströmistä kanneltiin tuomiokapituliin, mutta hän sai vapauttavan tuomion. (Särs 2003, 35-36; Hentilä 2007, 154-156.)

Kun yhteiskunnassa alettiin puhua lakimuutoksista, jotta seksuaalivähemmistöihin kuuluvat voisivat virallistaa parisuhteensa, kirkon kannanotot aiheesta olivat kielteisiä. Kirkkohallituksen mukaan miehen ja naisen välistä avioliittoa tulisi tu-

kea yhteiskunnassa, koska se esimerkiksi takaa lapsille mahdollisimman hyvän kasvu ympäristön (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 9-10). Homo- tai bi-seksuaalisen identiteetin omaavia nuoria ja heidän kasvu ympäristöään ei kannanotossa huomioitu. Eräs ajatuksista parisuhdelain takana oli, että samaa sukupuolta olevien parisuhteet hyväksyttäisiin yhteiskunnassa ja suhteiden arvo tunnustettaisiin. Kirkkohallitus koki tilanteen tästä huolimatta ongelmalliseksi. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 9-10.)

Kun eduskunta hyväksyi parisuhdelain 2001, joka mahdollisti samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnin, piispat antoivat lausunnon, jonka mukaan rekisteröityä parisuhdetta ei tulisi rinnastaa avioliittoon ja yhteiskunnassa tulisi tukea miehen ja naisen välistä avioliittoa. (Hentilä 2007, 156; Hirvonen 2003, 41-43; Hytönen 2003, 232-233.)

Piispojen linjasta eniten poikkesi tuolloin Kuopion piispa Wille Riekkinen, jonka mukaan kirkon tulisi siunata rekisteröidyt parisuhteet (Hytönen 2003, 234-235). Kun taas silloinen Helsingin piispa Eero Huovinen ei missään nimessä olisi halunnut rekisteröidyn parisuhteen rinnastuvan miehen ja naisen avioliittoon, eikä olisi suonut samoja oikeuksia rekisteröidyissä parisuhteissa eläville. Hän perusteli kantojaan muun muassa sillä, että miehen ja naisen liitto on kautta aikain todettu perustavalla tavalla merkittäväksi ihmiskunnalle (Hytönen 2003, 236).

Vuoden 2002 keväällä Kirkolliskokoukselle, Suomen ev.-lut. kirkon korkeimmalle päättävälle elimelle, jätettiin kaksi rekisteröityyn parisuhteeseen liittyvää aloitetta. Toisessa esitettiin, että rekisteröityjen parisuhteiden siunaamiselle tulisi kehittää virallinen kaava. Toisessa puolestaan esitettiin, että parisuhteen rekisteröineen ihmisen ei tulisi saada työskennellä kirkossa. Molemmat aloitteet jätettiin raukeamaan kirkolliskokouksen perustevaliokunnan ehdotuksesta ja kirkolliskokouksen päätöksestä marraskuussa 2003. Kirkolliskokous lähetti asian piispainkokoukselle jotta parisuhteen rekisteröinnin seurauksia kirkossa selvitettäisiin mukaanlukien erilaiset teologiset sekä juridiset näkökohdat. (Hentilä

2007, 156-157; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B 10-14; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 3.)

Piispainkokous asetti vuonna 2005 asioita pohtimaan työryhmän, jonka puheenjohtajaksi valikoitui Espoon piispa Mikko Heikka (Saarelma 2007, 5-6; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B 10-14). Työryhmän varsinainen mietintö julkaistiin 16.3.2009 ja siinä on selvitetty lain vaikutusta kirkon toimintaan sekä käyty läpi ja kirjattu erilaisia kantoja, joita kirkko pitää sisällään (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B 10-14).

Työryhmän mietinnössä todetaan, ettei rekisteröidyssä parisuhteessa elävillä ole estettä olla kirkon työntekijöinä nykyisen lainsäädännön puitteissa. Työryhmän mielestä ei ole kannattavaa ehdottaa rekisteröityjen parisuhteiden siunauskaavan kehittämistä tässä vaiheessa, koska se ei todennäköisesti saisi tarpeeksi kannatusta. Mietinnössä sanotaan, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ihmiset voivat olla mukana ja osallisina kirkollisissa toimituksissa ja parisuhteen rekisteröineiden kodeissa voidaan toimittaa kodinsiunaaminen. Mietinnön lopuksi todetaan, että olisi tärkeää saada yleinen ohje siitä, millainen toimitus, rukoushetki tai ”vastaava” voidaan parisuhteen rekisteröinnin jälkeen toimittaa. Tämä nähdään kaikkien edun mukaisena. Mietinnössä pyydetään ymmärrystä erilaisille mielipiteille. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B, 188-189-)

Hieman ennen mietinnön valmistumista piispat julkaisivat vuonna 2008 Rakkauden lahja-kirjasen, jossa he ottivat kantaa avioliitto-, perhe- ja seksuaaliasioiden. Yhdeksästä piispasta kaksi, Wille Riekkinen ja Kari Mäkinen eivät allekirjoittaneet kirjasta. Kirjanen oli melko heteronormatiivinen avioliiton puolustus ja siinä lähinnä todettiin, että homoseksuaalisuus jakaa mielipiteitä ja siitä huolimatta kirkon ykseydestä tulisi pitää kiinni. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 12-14; Paarma ym. 2008, 58-109.)

Piispa Heikan johtaman parisuhdelaki-työryhmän mietintö meni piispainkokoukselle, joka julkaisi aiheesta selvityksen 10.2.2010. Piispainkokous käy selvityk-

sessään läpi parisuhdelakityöryhmänkin esille nostamia asioita ja kannanottoja vuosien varrelta. Selvityksessä myös pohditaan vaihtoehtoja kirkollisiksi toimituksiksi parisuhteen rekisteröineille. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 78-80.)

Selvityksessä kerrotaan avoimesti myös, että piispat ovat asiasta eri mieltä. Osa olisi rekisteröityjen parisuhteiden siunaamisen kannalla, osa taas ei näe sille perusteita. Avioliitto määritellään edelleen korkeimmaksi ihanteeksi parisuhteiden saralla. Piispat kuitenkin korostavat seksuaalivähemmistöjen ihmisarvoa, ja pitävät loukkaamista ja syrjintää kristillisen lähimmäisenrakkauden vastaisena. Piispat myös lausuvat, että jokaisella on omantunnon vapaus elää oikeaksi katsomallaan tavalla ja, että kirkko tukee erilaisissa elämäntilanteissa siitä huolimatta, että miehen ja naisen avioliitto on ihanne. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 78-80.)

Piispat ehdottavat myös, että parisuhteen rekisteröineiden puolesta saa rukoilla, mutta rukoushetken ei tulisi rinnastua miehen ja naisen avioliittoon, eikä sitä varten tarvitse luoda erillistä virallista toimitusta. Piispat ovat myös pappien omantunnon vapauden kannalla, eli eivät halua pakottaa työntekijöitä rukoilemaan parisuhteiden puolesta. Piispat sanovat, että kirkolliskokous voi antaa piispainkokoukselle tehtäväksi antaa tarkemmat ohjeet menettelystä rukouksen suhteen kyseessä olevissa tilanteissa. Kirkolliskokous voi täten ilmaista kantansa rukoukseen liittyviin asioihin. Seksuaalivähemmistöön kuuluvilla on tilaa toimia kirkon palveluksessa, mutta julistus- ja kasvatustehtävissä on selvityksen mukaan pysyttävä kirkon opetuksessa. Lopuksi selvitys jätetään kirkolliskokouksen käsiteltäväksi. Todennäköisesti kirkolliskokous käsittelee sitä marraskuussa 2010. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 78-80.)

Kirkossa käytävän keskustelun ohessa, on kirkon sisältä ja sen läheisyydestä noussut tahoja, jotka ajavat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia kirkossa. Eräs näistä on vuosituhaten vaihteessa perustettu Yhteys-liike, joka kutsuu mukaan kaikkia, jotka haluavat ajaa mainittujen ihmisten oikeuksia. Toi-

mintaan sisältyy kannanottoja, lähimmäisverkoston organisointia, koulutusten pitoa ja yhteistyötä muiden tahojen, kuten Setan kanssa. Yhteys-liikkeeseen kuuluu eri alojen asiantuntijoita sekä paljon kirkon työntekijöitä. Yhteysliikkeestä on puhuttu myös heterojen perustamana solidaarisuusliikkeenä. (Särs 2003, 36-40; Tuovinen 2009; Peiponen 2009.)

Kirkon työntekijöille tai työhön opiskeleville on perustettu tukiverkosto, joka kantaa nimeä Arcus. Arcus on myös ottanut kantaa ja ollut mukana vaikuttamassa, mutta sen pääasiallinen tehtävä on juuri tukiverkostojen ylläpito ja vertaistuen tarjoaminen. (Peiponen 2009.)

Suomen ainoa seurakunta, jossa on erikseen työalana sateenkaarityö, sijaitsee Helsingin Kalliossa. Siellä seurakuntalaisten aloitteesta noin 11 vuotta sitten syntyi työmuoto, joka nimettiin sateenkaarityöksi, koska sen tarkoitus oli osallistaa ja tukea seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvia ihmisiä. Kallion seurakunta järjestää sateenkaarimessuja sateenkaari-ihmisille, jotka keräävät paljon ihmisiä. Lisäksi toimintaan kuuluu muun muassa sateenkaarikahvila, joka toimii kohtaamis- ja keskustelutarkoituksessa. (Partti 2009.)

2.5 Kirjavat käsitteet

Tutkimuksessamme käytetään useita eri ilmaisuja eri asioista. Puhumme esimerkiksi sateenkaari-ihmisistä ja seksuaalivähemmistöistä tarkoittaen samaa asiaa. Käytämme myös ilmaisua ei-heterot, joka luonnollisesti tarkoittaa kaikkia niitä, jotka eivät määritä itseään heteroseksuaaleiksi. Korostamme, ettei sanoihin, joita käytämme ole kätkeyty minkäänlaisia arvolatauksia. Tarkoitus on pyrkiä vain mielekkäästi kuvaamaan asioita. Tarkoitus ei ole myöskään määrittää tarkasti ketään, mutta voidaksemme edes suuntaa antavasti antaa kuvan tutkimuskentästämme, olemme päätyneet käyttämään tiettyjä sanavalintoja.

Paikallaan on varmasti myös mainita, että aina, kun työssämme esiintyy sana ”kirkko”, on kyse, ellei toisin mainita, Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta. Muutenkin, jos jossain mainitaan vieras yleissivistyksen ulottumattomissa oleva sana tai asia, olemme pyrkineet selittämään sen.

2.6 Teoreettiset lähteet

Toisessa luvussa olemme käyneet läpi sen osan taustateoriamateriaalista, joka pohjaa kirjallisuuteen, johon olemme perehtyneet. Tarkoituksemme on ollut saada kokoon yleiskuva siitä, mitä inhimillinen ilmiö seksuaalisuus tarkoittaa ja merkitsee. Tietenkin olemme tiivistäneet keräämämme tietoa todella paljon ja tuomme esiin ne näkökohdat, jotka koemme tutkimuksemme kannalta merkittäviksi.

Lisäksi valotimme hieman kristittyjen suhdetta seksuaalisuuteen. Ensimmäisen kappaleen tärkein osa on kuitenkin katsaus kirkon kannanottoihin seksuaalivähemmistöjä koskevista asioista. Olemme seuranneet noin kahden vuoden ajan mediaa ja pyrkineet sitä kautta hahmottamaan, millainen kuva ihmisille kirkon ja seksuaalivähemmistöjen suhteesta on voinut muodostua. Tämä on varmasti osaltaan vaikuttanut taustateoriamateriaalimme valikoitumiseen sekä kysymyksiin, joita käytimme tekemisissä haastatteluissa.

Tämän jälkeen halusimme päästä ”syvemmälle ilmiöön” ja teimme sen haastatteleamalla aihepiirin kanssa tekemisissä ja siinä sisällä olevia ihmisiä. Haastatelimme Liisa Tuovista, joka on yksi Yhteys-liikkeen perustajista, Jaana Parttia, joka työskentelee Helsingissä Kallion seurakunnassa työalanaan sateenkaari-työ, sekä Matti Peiposta, joka on ollut mukana Arcus-verkoston toiminnassa sen alkuvaiheista asti. Näiden haastattelujen avulla teimme itsellemme tutuksi sitä kenttää, jolla työmme aiheeseen liittyvää keskustelua käydään.

Saamamme tiedon valossa etsimme ja kävimme läpi kirjallista materiaalia kuten kirkon eri tahojen virallisia lausuntoja ja kannanottoja, joihin myös viittaamme edellä. Niiden avulla hahmotimme kokonaiskuvaa kirkon suhtautumisesta seksuaalivähemmistöihin 1960-luvulta aina tähän päivään saakka. Näin pyrimme kuvaamaan ainakin osan siitä, mitä tutkimuksessa haastattelemamme seksuaalivähemmistöjen edustajat ovat mahdollisesti yleisen keskustelun osalta kokeneet ja millä tavoin asiaa on kirkon piirissä käsitelty. Koemme, että tämä antaa hyvän pohjan haastatteluillemme ja pyrkimykselle vastata tutkimuskysymyksiimme. Tiedostamme kuitenkin, että ilmapiiri aiheemme ympärillä vaihtelee varmasti suuresti seurakuntien sisällä.

2.7 Aiemmin tutkittua

Aikaisempaa tutkimusta seksuaalivähemmistöjen kokemuksista suhteessa Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon emme löytäneet juuri siinä muodossa, missä me olemme tutkimuksemme tehneet. Niin, että kvalitatiivisesti tutkittaisiin seksuaalivähemmistöihin kuuluvien kokemuksia kirkosta ja tällä tavalla annettaisiin puheenvuoro heille tässä asiassa. Marianne Rönkkö-Miinalainen on tehnyt vuonna 2007 opinnäytetyön seksuaalineuvojan tutkintoa varten aiheesta ”Seksuaalivähemmistöihin kuuluvien kokemuksia, toiveita ja odotuksia seurakunnasta”. Hänen työnsä on kvantitatiivinen kyselykartoitus, jonka hän on teettänyt kahdellakymmenellä ihmissellä. Rönkkö-Miinalaisen tutkimuskysymykset muistuttavat meidän omiamme ja myös hänen tuloksissaan on samankaltaisia havaintoja kuin meidän omissamme niiltä osin, kun pohditaan samoja kysymyksiä. Rönkkö-Miinalainen on pyrkinyt kartoittamaan myös ihmisten seksuaali-identiteetin kehittymiseen liittyviä tekijöitä ja yhtäläisyyksiä, mikä vie hänen tutkimustaan eri suuntaan verrattaessa sitä meidän tutkimukseen. Eri menetelmistä johtuen töiden suora vertailu on hieman hankalaa. Meidän tutkimuksessamme haastatelluiden määrä on luonnollisesti pienempi, mutta olemme paneutuneet syvemmin juuri tiettyihin elämäntarinoihin ja aiheeseen liittyvien kysymysten pohtimiseen juuri tiettyjen ihmisten näkökulmasta käsin. Rönk-

kö-Miinalaisen käyttämien kvalitatiivisten menetelmien ansiosta hän on tavoittanut enemmän ihmisiä ja saanut laajempaa yleiskuvaa seksuaalivähemmistöjen ja seurakuntien suhteesta. Myös hänen tuloksensa ovat moniäänisiä, kuten meidänkin. (Rönkkö-Miinalainen 2007)

Läpikäymämme taustateorian muodostava materiaali oli pääasiassa suomenkielistä ja luonnollisesti suomalaista yhteiskuntaa ja kirkkoa käsittelevää. Toki on paikallaan mainita, että kirjallisuutta aiheesta kyllä löytyy, ja seksuaalivähemmistöön kuuluvien ihmisten puheenvuoroja sekä tutkimusta aiheen ympäriltä, esimerkiksi Sinikka Pellisen toimittama Homoseksuaalinen identiteetti ja kristillinen usko, joka seksuaalivähemmistöjen lisäksi antaa puheenvuoron eri mielipiteitä omaaville kirjoittajille.

Katri Valve on tutkinut seksuaalivähemmistöihin kuuluvien kirkontyöntekijöiden rajanvetoa identiteettinsä ja työnsä välillä artikkelissaan Arki ja kutsumus – Seksuaalivähemmistöjen kokemuksia kirkon työyhteisöissä (Valve 2004). Teemansa ansiosta se tulee lähelle meidän tutkimusta. Vertailemme tuloksiamme Valveen tutkimukseen pohdintaluvussamme (luku 6).

Suomessa kirkon parisuhdelakityöryhmä on koonnut mietintöään varten paljon materiaalia, johon perehdyimme. Siinä ei kuitenkaan kuulla erityisesti seksuaalivähemmistöjä, joille kysymykset olisivat omakohtaisia. Työryhmän järjestämissä seminaareissa puheenvuoronsa käytti Arcus-verkoston edustaja, joka on ainoa puheenvuoro, jonka voi katsoa edustavan niitä ihmisiä, joiden kokemuksia tälläkin tutkimuksella pyritään selvittämään. (Penttinen 2009, 74-86; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B.)

Kirkollista keskustelua homoseksuaalisuudesta vuoteen 1993 asti on tutkinut Gustav Strömsholm tutkimuksessaan De homosexuella som kyrklig spelbricka. Kirjaan Synti vai siunaus on koottu erilaista tietoa seksuaalivähemmistöjä ja kirkkoa koskien monelta eri kannalta katsottuna ja se on kattavin aiheesta suomeksi koottu teos (Nissinen & Tuovinen 2003). Martti Nissinen on kirjoittanut

myös homoseksuaalisuudesta ilmenemisestä Raamatun tekstien kirjoittamisen aikaan laajasti kirjassaan Homoerotiikka Raamatun maailmassa (Nissinen 1994).

Homoseksuaalisuuden eettisyydestä on myös kirjoitettu, esimerkiksi Trygve Cederbergin Homoseksuaalisuus ja etiikka, mutta emme kokeneet aiheen eettistä pohdintaa tutkimuskysymystemme kannalta olennaiseksi. Kuten emme myöskään teologista tietokirjallisuutta aiheesta, joihinkin teoksiin viittammekin. Pikemminkin keskityimme kirkon kannanottoihin, jotka koimme yleisen ”ilmapiirin” kartoittamisen kannalta merkittäviksi. Lisäksi perehdyimme seksuaalisuutta käsitteleviin tutkimuksiin ja yleisteoksiin, joihin viittaamme ensimmäisessä kappaleessa.

3 TUTKIMUSKYSYMYKSIEN JA METODIEN VALINTA

Tutkimus alkoi muotoutua melko pian sen jälkeen, kun olimme päättäneet, että tutkisimme seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon välistä suhdetta tavalla tai toisella. Kuten asioiden väliset suhteet yleensä muutenkin, pitää tämäkin suhde sisällään monia asioita, joita voisi tutkia ja joita ei välttämättä ole liiemmin tutkittu. Olisimme halunneet sisällyttää tutkimukseemme selvityksen sukupuolivähemmistöjen asemasta kirkossa ja tutkia heidän kokemuksiaan samalla tavalla, kuin seksuaalivähemmistöjenkin. Kirkon opetukset miehestä ja naisesta, sukupuolista yleensä, kun eivät välttämättä ole kovin sukupuolivähemmistöt huomioonottavia. Työstä olisi täten kuitenkin tullut paljon laajempi, joten jouduimme rajaamaan tutkittavaksemme vain seksuaalivähemmistöjen ja kirkon suhteen. Aiheen rajaamisen puolesta puhuivat myös tutkimustamme ohjaavat opettajat.

Päätökseen vaikutti myös se, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä olisi ehkä helpompi tavoittaa haastateltavaksi. Lisäksi kun puhutaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, puhutaan laajoista aiheista. Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen ovat kaksi täysin eri asiaa. Sukpuolivähemmistöihin katsotaan kuuluvan transsukupuoliset, transgenderit, transvestiitit ja intersukupuoliset. Transsukupuoliset kokevat psyykkisen sukupuolensa olevan ristiriidassa fyysisten ominaisuuksiensa kanssa. Transgenderit kokevat elävänsä mieheyden ja naiseuden rajalla tai ulkopuolella. Transvestiitit kokevat ajoittain tarvetta eläytyä vastakkaisen sukupuolen rooliin esimerkiksi pukeutumalla kyseisen sukupuolen vaatteisiin. Intersukupuolisuudella tarkoitetaan synnynnäistä tilaa, jossa ihmisen fyysiset tai hormonaaliset ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti miehen tai naisen. (Jämsä 2008, 34-36)

Päätökseemme rajoittaa aihetta vaikutti tämänhetkinen kirkollinen keskustelukin, johon halusimme työmme liittyvän. Keskustelu sukupuolivähemmistöjen oikeuksista ja asemasta kirkossa olisi eittämättä myös tarpeellinen kirkossa vallit-

sevien heteronormatiivisten käsitysten vuoksi. Tavoitteeksemme kuitenkin tuli saada työssämme juuri seksuaalivähemmistöjen oma ääni kuuluviin. Kirkon kannanotot sekä päätökset vaikuttavat kuitenkin eniten juuri seksuaalivähemmistöihin kuuluviin ihmisiin, ja halusimme selvittää miten he itse kokevat kirkon tai miten he toivoisivat kirkon toimivan suhteessa heihin.

Oletimme, että kirkossa työskentelee ja on jäsenenä paljon ihmisiä, jotka ovat ei-heteroita, koska kristinusko ja ei-heterous eivät ole missään määrin toisiaan pois sulkevia asioita. Ainakin tilastollinen todennäköisyys on oletuksemme puolella (Luku 2). Lisäksi tiesimme muun muassa Yhteys-liikkeen ja Arcus-verkoston olemassa olosta. Kirkon sisällä oli pakko olla siis muitakin, kuin heteroita. Tarkoituksemme oli tästä eteenpäin löytää oikeat kysymykset ja menetelmät, jotta ei-heteroiden ihmisten kokemuksista ja toiveista saataisiin kuuluville edes pieni hippu. Otimme huomioon myös ihmiset, jotka eivät välttämättä enää ole kirkon jäseniä, mutta joilla on omakohtaisia kokemuksia aiheesta. Kirkossa ja mediassa kaikkiin edellä mainittuihin ryhmiin kuuluvien ihmisten asemasta on vuosien varrella ollut paljon keskustelua. Me halusimme antaa puheenvuoron itse asianosaisille. Tätä varten meidän piti löytää oikeat välineet eli tutkimuskysymykset sekä tutkimusmenetelmät.

3.1 Tutkimuskysymykset

Saadaksemme tutkimuksen hahmottumaan kaikkien taiteen sääntöjen mukaisesti aloimme pohtia varsinaisia ja lopullisia tutkimuskysymyksiä, joihin pyrkisimme etsimään vastausta. Tarvitsimme tarkat kysymykset, jotta tutkimus pysy jossain määrin hallittavissa, eikä paisu liian laajaksi tai jää liian keskeneräisen tuntuiseksi, koska realistisesti ajatellen tavoittaisimme kuitenkin vain pienen osan kirkon vaikutuspiirissä olevista ei-heteroista.

Tutkimuksemme tuli käsittelemään kirkon ja ei-heteroiden välistä suhdetta jälkimmäisten näkökulmasta. Päätimme valita tutkimuskysymyksiksi sellaiset ky-

symykset, joista voisimme saada tietoa vain heiltä. Mielestämme oli asianmu-
kaista yrittää kartoittaa ei-heteroiden ihmisten kokemuksia kirkosta yleensä.
Suomessa eläessä ja medioita seuratessa ei voi välttyä enemminkin tai myö-
hemmin joutumasta kosketuksiin kirkon kanssa.

Puhumattakaan tilanteesta, jos on toiminut aktiivisesti seurakuntien toiminnassa
tai ollut töissä kirkossa, on varmasti saanut kokemuksen siitä, miten eri tavoin
seksuaalivähemmistöihin voidaan kirkossa suhtautua. Meitä kiinnosti, miten ei-
heterous on vaikuttanut kirkon piirissä olemiseen ja onko se vaikuttanut. Ajatus
siitä miksi se olisi vaikuttanut, juontuu luonnollisesti siitä, että homoseksuaali-
suutta on pidetty kristinuskon harjoittajien keskuudessa syntinä ja pidetään jos-
sainmäärin edelleen. Lisäksi ajattelimme, että keräämällä tietoa kokemuksista
meille luonnollisesti selviäisi syitä siihen, mikä pitää kyseessä olevat ihmiset
kiinni kirkossa ja mitä tarkoittaa olla ei-hetero ja kristitty.

Ensimmäiseksi tutkimuskysymykseksi muotoutui seuraava:

1) Miten seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ihmiset ovat kokeneet Suomen
evankelis-luterilaisen kirkon?

Kysymys on laaja, mutta tarkkaan erittelyyn ei liene tarvetta. Ihmisillä voi olla
kirkosta kokemuksia esimerkiksi yhteiskunnallisena vaikuttajana, työpaikkana
tai hengellisenä kotina. Kirkolla voi olla, jopa useita merkityksiä ja rooleja ihmis-
ten elämässä. Näitä merkityksiä pyrimme selvittämään mielessä etenkin se, että
miten ei-heterous vaikuttaa asiaan ja vaikuttaako. Kokemus kirkosta voi tarkoit-
taa montaa eri asiaa jo senkin takia, että käsite ”kirkko”, jolla viittaamme siis
Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon (ellei toisin mainita), pitää jo itsessään
sisällään todella paljon: eri toimijoita, toimintoja, kannanottoja, seurakuntia,
hiippakuntia, herätysliikkeitä, työntekijöitä ja ihan lähes mitä vain. Kokemus kir-
kosta voi muotoutua niin monista eri tekijöistä, että ajattelimme antaa tutkimuk-
seemme osallistuvien itse päättää, miten määrittävät kokemuksensa.

Toinen tutkimuskysymys muotoutui, kun halusimme kytkeä tutkimuksen tähän aikaan ja juuri meneillään olevaan kirkolliseen keskusteluun sekä myös kaikkien siihen pohdintaan, joka käsittelee seksuaalivähemmistöjen asemaa ja oikeuksia kirkossa. Ei-heterot tietävät parhaiten, mitä he toivovat kirkolta ja sen kannanotoilta. Toisaalta saattaisi olla aiheellista tutkia kaipaavatko nämä ihmiset sen enempää, kuin muutkaan. Toinen kysymys on, saavatko he kaiken saman, kuin heterot. Siihenhän ensimmäinen tutkimuskysymyksemme pyrkii vastaamaan. Loogisesti toinen kysymyksemme kuuluukin:

2a) Mitä seksuaalivähemmistöt odottavat ja toivovat Suomen evankelis-luterilaiselta kirkolta?

Tarkoitus oli selvittää, mitä asianomaiset ihmiset tahtoisivat ja toivoisivat kirkolta. Kysymys oli luonnollinen jatke ensimmäisestä. Toivoimme kysymyksen valottavan meille sitä, mihin suuntaan kirkollisen keskustelun ja päätöksenteon toivottaisiin menevän. Pyrimme siis saamaan vastauksia tämänhetkisiin niin sanotusti pinnalla oleviin kysymyksiin, mutta koemme, että kysymystä voi miettiä myös paljon yleisemmin. Annoimme tutkimukseen osallistuvien itse vaikuttaa kysymykseen vastauksissaan.

Mediassa ja kirkossa seksuaalivähemmistöihin liittyvistä kysymyksistä ehkä eniten on puhututtanut kysymys siitä, tulisiko kirkon siunata samaa sukupuolta olevien parisuhteet vai ei. Ottaen huomioon muut tutkimuskysymyksemme olisi outoa jättää tämä asia ilman erityistä huomiota. Lisäksi työtämme silloin ohjannut opettaja Anni Pesonen rohkaisi meitä kiinnittämään huomiota siunauskysymykseen. Kehotuksen takana oli kysymyksen ajankohtaisuus. Halusimme kuitenkin selvittää, minkälaisia kokemuksia kirkosta on myös yleisellä tasolla. Tutkimuskysymyksemme 1 ja 2a ottavat huomioon enemmän ihmisiä ja ovat täten kiinnostavia ja tarpeellisia. Siunauskysymyksen voidaan kuitenkin olettaa koskettavan monia ainakin mielipidetasolla. Niinpä lisäsimme 2a-kysymyksen yhteyteen kysymyksen 2b, joka kuuluu seuraavalla tavalla:

2b) Tulisiko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon siunata rekisteröidyt parisuhteet?

Näiden edellä mainittujen kysymysten avulla pyrimme saamaan selville toiveita, jotka koskevat suhtautumista seksuaalivähemmistöihin ja myös tarkempaa tietoa, kokemuksista, jotka liittyvät esimerkiksi siunauskysymyksiin. Pyrimme siis ensisijaisesti vastaamaan tutkimuskysymyksiimme, mutta olimme alusta lähtien avoimia sen suhteen, jos tutkimuksen varrella löytäisimme jotain, mitä emme aikaisemmin ole osanneet ajatella. Tutkimuskysymykset kuitenkin säilyivät tutkimuksen ajan samoina.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Päästyämme tutkimuksessa siihen vaiheeseen, että oli aika alkaa suunnitella kysymyksen ”mitä tutkimme” sijaan kysymystä ”miten tutkimme”, olimme jo molemmat pitäneet pitkään ehkä liiankin itsestäänselvytenä, että tulemme hankkimaan tarvittavan määrän haastateltavia, jotka kohtaisimme kasvotusten. Syyinä tähän lienee molempien kokemus työelämästä, jossa olemme tottuneet käsittelemään arkojakin aiheita ihmisten elämässä käymällä keskusteluja ryhmissä, pienryhmissä ja kahden kesken.

Henkilökohtaisen haastattelun etuna pidimme myös mahdollisuutta, kysyä tarkentavia kysymyksiä ja selittää kysymyksiä auki, mikäli tuntuisi, ettei haastateltava ymmärrä kysymystä tarkoittamallamme tavalla. Haastattelumetodeja valitessa perehdyimme laadullista tutkimusta käsittelevään kirjallisuuteen, mutta opasta, josta saisimme ”yhden oikean tavan” lähestyä aihettamme ei ole löytynyt. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa saimme konsultaatiota eri tutkimusvaihtoehtoista tutkimustamme ohjaavilta opettajilta. Näiden keskustelujen pohjalta tulimme siihen tulokseen, että tutkimuksemme tulisi olemaan laadullinen ja toteutettaisiin teemahaastattelumetodia käyttäen. Kun tarkoituksiimme sopiva metodi oli saanut vihdoin nimen, aloimme perehtyä kvalitatiivista tutkimusta ja tee-

mahaastattelua käsitteleviä opaskirjoja. Monien tutkimusmetodeja käsittelevistä kirjoista lukemiemme esimerkkitutkimusten avulla saimme monia käytännön ideoita, jotka auttoivat meitä rakentamaan haastattelussamme käyttämiämme avoimia kysymyksiä.

Halusimme tutkia ennen kaikkea homo- lesbo- ja bi-ihmisten kokemuksia, mielihiteitä, asenteita ja toiveita Suomen ev.-lut. kirkosta, joten avoimet kysymykset ja vapaus kertoa elämästään aiheeseen liittyen omin sanoin sopi tutkimustulosten saavuttamiseksi. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 1997, 200-201.)

Lisäksi kohderyhmän tavoittamisen haasteellisuus rajasi mahdollisuuksiamme toteuttaa tutkimusta määrällisenä, joten mielekkäämpi ja luonnollisemmalta tuntunut laadullinen tutkimus oli myös ainoa realistinen vaihtoehto. Laadullinen tutkimushaastattelu, tarkentui teemahaastatteluksi tutkimuskysymyksiä valitessamme. Teemahaastattelu sai kuitenkin haastattelutilanteissa piirteitä paljon elämänkerrallisen haastattelun piirteistä, joka johtui paljolti haastateltavien avoimuudesta ja tavasta pohtia suhdettaan seksuaalisuuteensa ja kirkkoon koko elämänsä pohjalta.

Olemme eritoten pyrkineet antamaan haastateltaville mahdollisuuden kertoa omilla sanoillaan ja mahdollisimman laajasti omasta elämästään aiheeseemme liittyvissä asioissa. Haastattelut ovat olleet, ehkä juuri haastateltavien tavoista vasta hyvin omaelämänkerrallisia. Varsinaisesti haastattelumetodimme sisälsi sekä teema- että syvähaastattelun piirteitä, johon olemme antaneet vaikuttaa haastateltavan oman luonnollisen tavan puhua elämästään. Kysymykset ovat olleet teemahaastattelun mukaisesti mahdollisimman avoimia ja kerronnallisuuteen pyrkiviä. Tiedostimme myös aiheemme arkaluontoisuuden ja kokemusten monitahoisuuden tutkittavan aiheen osalta. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 1997, 200-201.)

Tähän työhön metodimme ovat toimineet hyvin, emmekä koe, että haastattelumenetelmien vuoksi olisi jäänyt mitään vastauksia saamatta, vaan olemme

saaneet tarvittavan tiedon kaikesta siitä mitä koemme opinnäytetyömme kannalta olleen olennaista.

Haastattelut toteutettiin aina häiriöttömissä paikoissa, eikä paikalla ollut kuin me haastattelijat, sekä haastateltava, ja yhdessä tapauksessa haastateltava paris-kunta. Käytimme haastattelujen taltioimiseen digitaalista nauhuria, jotta voisimme palata vastauksien tarkkaan muotoon ja imaisutapaan riittävän tarkkuuden saamiseksi, ja mahdollisia suoria lainauksia varten. Kysyimme haastateltavilta etukäteen sopiiko nauhurin käyttö heille, ja vakuutimme nauhoituksen jäävän meidän väliseksemme. Odotimme nauhurin käytön vaikuttavan ”alkukankeute-na” haastatteluissa, mutta sitä ei yllätykseksemme ilmennyt. Ehdimme keskustella haastattelemiemme henkilöiden kanssa ennen varsinaista haastattelua muun muassa aiheestamme, ja opiskeluistamme sen verran, että se ilmeisesti poisti jännitteitä nauhuriinkin ennen kuin ehdimme kysyä ensimmäistä kysymystä.

Haastattelutilanteissa, pyrimme myös tarkasti havainnoimaan haastateltavan ihmisen elekieltä, jotta voisimme paremmin analysointivaiheessa tulkita vastauksia, siltä kannalta mitkä asiat ovat olleet haastateltavalle itselleen merkittäviä, vaikeita tai vähemmän olennaisia. Kerronnallisuuteen pyrkivä haastattelutilanne vei myös monessa kohtaa pois tarvetta tarkentaville kysymyksille, koska haastateltavalla oli itsellään mahdollisuus tarkentaa ja pohtia vastauksiaan, ja palata aiempiin kysymyksiin mikäli koki muistavansa myöhemmin jonkin merkittävän asian. (Syrjäläinen, Eronen & Värri, 2007, 7.)

Laadullisen tutkimuksen ja etenkin teemahaastattelun valintaa metodina tuki se, että tutkimuksessamme on kyse paljolti haastateltavien ihmisten henkilökohtaisista ja subjektiivisista kokemuksista aiemmin mainittujen teemojen osalta. Olemme pyrkineet haastattelemaan mahdollisimman monipuolista kirjoa muun muassa ihmisiä iän, koulutuksen ja sukupuolen perusteella, jotta kuulisimme useita erilaisia elämäntarinoita ja mielipiteitä. Tästä esimerkkinä ikä, joka varmasti vaikuttaa omalta osaltaan parisuhteen siunauskysymykseen sekä puo-

leen että toiseen. Aihe on myös hyvin henkilökohtainen ja arkaluontoinenkin, joka heijastuu vastauksiin ja niiden syvyyteen. Kuitenkin haastattelutilanteet ovat osoittaneet, että haastattelemamme ihmiset ovat olleet jopa yllättävän avoimia puhumaan vaikeistakin asioista, ja keskustelun ilmapiiri on ollut luottamuksellinen.

Jo varhaisessa vaiheessa työtämme olemme pohtineet tutkimuksemme eettisyyttä, sillä omat subjektiiviset käsityksemme ja mielipiteemme ovat heränneet kirkollisesta keskustelusta jo ennen kuin päätimme aiheesta opinnäytetyömme tehdä. Työmme aihe on muodostunut lähtökohtaisesti omasta kiinnostuksestamme siihen, kuinka Suomen ev.-lut. kirkko ottaa kantaa ei-heteroiden oikeuksiin ja kuinka se pyrkii palvelemaan tätä vähemmistöryhmää. Lisäksi oma käsityksemme on, ettei kirkko ole vielä kyennyt tässä suhteessa täyttämään kriteereitä kaikkia ihmisiä tasavertaisesti palvelevana ja huomioonottavana yhteisönä. Tämä on omalta osaltaan ollut hyöty, mutta myös haitta.

Tutkimuseettisesti on tärkeää, että tapamme haastatella ja rakentaa haastattelun runko ei ole johdatteleva, vaikka itsellämme onkin vahva käsitys siitä, että kirkon tulisi ottaa sateenkaari-ihmiset paremmin huomioon osana seurakuntaansa. Olemme pyrkineet muistuttamaan itseämme, että tutkimuksemme ei pyri vastaamaan kysymyksiin ”kuinka kirkon tulisi toimia”, tai ”tulkitseeko kirkko Raamattua liian vanhanaikaisesti nyky-yhteiskunnan tilaan verrattuna”, vaan ”kuinka yksittäiset, eri-ikäiset ja sukupuoliset ei-hetero-ihmiset, jotka jollain tavalla kokevat omaavansa myös kristillisen identiteetin, ovat kokeneet kirkon ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet heidän suhtautumiseensa kirkkoa kohtaan”, vaikkakin tutkimusten tulokset näiden ihmisten toiveiden ja kokemusten kannalta saattavat osaltaan vastata myös yllämainittuihin kysymyksiin tutkimuksen ulkopuolelta.

Tutkimuksen aiheen kaltaisissa haastatteluissa avainsanoiksi voidaan nimetä esimerkiksi avoimuus, luottamuksellisuus ja objektiivisuus. Haastatteluiden vastausten ja tulkintojen kannalta on tärkeää, että sekä tutkijoilla että tutkintaan

osallistuneilla haastateltavilla on ymmärrys jokaisen tutkimukseen vaikuttavan tekijän subjektiivisuudesta. Olemme kertoneet ennen haastatteluja omat lähtökohtamme tutkimuksen suhteen ja sen, että valmistumme mahdollisiksi kirkon työntekijöiksi, ja meitä kiinnostaa haastateltavan kohderyhmän asema osana seurakuntaa. Tämän kertominen rehellisesti, ja painottaminen siihen, että tässä tutkimuksessa kuitenkin kyse heidän ajatuksistaan, toiveistaan ja kokemuksistaan, eikä meidän mielipiteillämme ole sijaa tutkimustuloksissa, on ollut yksi keinomme edistää avointa ja luottamuksellista ilmapiiriä.

Analysointivaiheessa tämä tulee kuitenkin huomioida myös tutkimustuloksiin vaikuttavana tekijänä siltä kannalta, että tutkimus osaltaan voidaan kokea myös kirkon työntekijöiden tavoitteena kohdata ja palvella heitä nykyistä paremmin, eli viestiä positiivisempaa tulevaisuutta kirkon puolelta haastateltavaa kohtaan. Toisaalta tutkimuksemme aihe voi myös viestittää joillekin ihmisille, ettei kirkko puolla vielä seksuaalivähemmistöjen oikeuksia toivotulla tavalla. Tämä saattaa aiheuttaa vastauksissa negatiivisempia kokemuksia ja asenteita kirkkoa kohtaan. Kuitenkin haastattelun luontevuuden kannalta olemme pyrkineet siihen, että kaikki osapuolet ovat olleet rehellisesti omia itsejään ja tietoisia tutkimuksen nimenomaisesta tarkoituksesta. Muun muassa näitä edellä mainittuja seikkoja olemme ajatelleet pyrkiessämme tietoisesti ottamaan huomioon oman käyttäytymisemme asenteellisen neutraalisuuden tarve.

4 AINEISTO

Tässä luvussa kerromme käytössämme olleesta aineistosta ja sen analyysistä. Perusteita aineiston hankinta- ja analyysimenetelmien valinnasta ja soveltamisesta oli helppo keksiä jälkikäteen sekä valinnan puolesta että vastaan. Siksi pohdimme myös, mitä olisi voinut tutkimusmenetelmällisesti tehdä toisin ja pyrimme esittelemään keskeisiä menetelmiä, joita olemme käyttäneet ja soveltaneet aineistoa kerätessämme ja sitä analysoidessa. Menetelmämme olivat itse työtä tehtäessä vaikea nimetä yhdeksi ja tietyksi tutkimusmetodiksi ja niissä on piirteitä monenlaisesta kvalitatiivisen tutkimuksen malleista. Esittelemme keskeisiä tapoja ja muotoja niistä eri tutkimuksen menetelmistä, joita itse koimme työssämme käyttämästä menetelmästä löytyvän.

4.1 Aineiston kerääminen

Keräsimme työssä käytettävän tutkimusaineiston haastattelemalla digitaaliselle äänentallennuslaitteelle tutkimustamme koskevia ihmisiä. Haastateltavat ihmiset löytyivät niin sanotusti ”monen mutkan kautta”, ja heidän tavoittaminen oli haastava prosessi jo itsessään. Kartoitimme tuttava- ja kouluverkostomme kaikki ne ihmiset, jotka uskoaksemme olisivat voineet meitä yhteyden oton ja yhteystietojen saamisissa. Päätimme ensisijaisesti jättää kaikki tuttumme, jotka olisivat oman identiteettimääritelmänsä puolesta sopineet haastateltaviksi, ja keskittyä löytämään kaikiksi haastateltaviksemme meille entuudestaan täysin vieraita ihmisiä. Tässä etsinnässä meitä auttoi myös silloinen toinen työtämme ohjaava opettaja Anni Pesonen, joka on perehtynyt työhömmme liittyviin aiheisiin, ja tätä myötä myös tiesi joitain mahdollisia ihmisiä, jotka voisivat auttaa meitä eteenpäin.

Lisäksi otimme yhteyttä Arcus-liikkeeseen ja Setan Malkus-ryhmään sekä yhteysliikettä perustamassa olleeseen seksuaalivähemmistöjen parisuhteita siu-

nanneeseen Liisa Tuoviseen. Yhteydenotto Arcus-liikkeeseen oli aineistomme keruun kannalta merkittävä tekijä, koska sen kautta saimme ensimmäisen haastateltavamme, joka myös esitteli meidät sateenkaarimessun kirkkokahveilla. Siellä saimme lyhyessä puheenvuorossa kertoa työstämme, joka johti siihen, että saimme muutamat yhteystiedot haastateltavaksi osallistumisesta kiinnostuneilta ihmisiltä. Loppujen lopuksi tästä joukosta saimme kaksi haastattelua lisää, joista toinen ikäväksemme pyyhkiytyi kuitenkin pois äänitystallentimestamme. Loppujen lopuksi saimme kuitenkin vielä työharjoittelussamme Helsingin seudun Setassa, sosiaalityöntekijältä ehdotuksen yhdestä työhömme sopivasta haastateltavasta ja tämä myös suostui haastatteluun. Hänellä oli myös tuttu, jonka kertoi olevan mahdollisesti kiinnostunut osallistumaan haastateltavana, ja saimme sovittua hänenkin kanssa tapaamisen. Loppujen lopuksi niin sanottu lumipalloefekti poiki meille riittävän suuren määrän haastateltavia, jotta se vastaisi tämänkaltaisen työn kriteerejä laajuudessaan. Tallennettua haastattelua keryi litteroitavaksi noin kahdeksan ja puoli tuntia, ja litteroitua aineistoa kuusikymmentä seitsemän sivua kaikkiaan.

4.2 Aineiston analyysi

Huomasimme nopeasti, että yksittäisten lauseitten käyttäminen haastatteluista jättää monet mielipiteet hyvin pintapuolisiksi, mikä ei sovi työmme tarkoituksen, antaa ääni seksuaalivähemmistöille itselleen, kanssa samaan pyrkimykseen. Poimimme aineistosta eritoten kokemuksia, tunteita, mielipiteitä ja toiveita. Teemoittelimme haastatteluissa saamiamme vastauksia pääsääntöisesti tutkimuskysymyksiimme parhaiten vastauksia antaneiden kysymysten mukaan, mutta nostimme myös lisäksi joitain samantyyppisiä kokemuksia ja tunteita omiksi teemoikseen jakamaan suurempia asiasisältöjä pienempiin osiin. Tulosten teemoitteluvaiheessa totesimme, että haastatteluvaiheessa analyysia olisi voinut helpottaa ytimekkäämmin asetetut kysymykset. Monet saamistamme vastauksista ovat hyvin pitkiä ja pohdiskeluvia, jopa siinä määrin, että vaikutti siltä,

että osa haastateltavista analysoivat omat vastauksensa elämästään ja eri osa-alueiden suhteesta siihen meidän puolestamme.

Olemme nimenneet haastateltavamme pelkillä numeroilla (esimerkiksi H4.), joka vaatii lukijalta tarkkaavaisuutta. Toisaalta käytämme mahdollisimman paljon suoraan haastateltujen puheista lainattua aineistoa, joten ainakin osan tapa puhea tulee tutuksi. Haastateltavamme sijoittuvat iältään 26-52-ikävuosien janalle. Joukossa on edustettuna yksineläjiä, parisuhteessa eläviä ja parisuhteensa siunanneita seksuaalivähemmistöjen edustajia. Heistä kolme on miehiä ja kolme naisia.

Vaikutti siltä, että jos suoria lainauksia jakoi osiin, vastauksesta puuttui jokin tärkeä sisältö, koska seuraava lause vaikutti aina edelliseen tuoden kokemukseen lisää merkitystä tai syy- ja seuraussuhteellista näkökulmaa. Lisäksi, useaan kertaan muokatessa vastauksia analysoiduiksi tuloksiksi, pieneni niiden sisältö ja merkitys. Vastaukset eivät olleet kenenkään henkilökohtaisia tunteita ja kokemuksia, vaan valikoiden poimittuja ja tarkoitusperästään irrallisemman tuntuisia. Tämä ei mielestämme enää vastannut alkuperäistä tutkimustavoitettamme, saada nimenomaan niiden ihmisten mielipiteet esille, joiden seksuaalinen suuntaantuneisuus, ja oikeus elää sen mukaisesti, oli kiivaassa keskusteluissa kirkon piirissä, mutta joilta oli suhteellisen vähän omia mielipiteitä näihin asioihin kysytty.

Päädyimme siihen johtopäätökseen, että työmme lähtökohtaisten tavoitteiden ja tarkoituksen kannalta oli parempi aineistossa esiintyvien vastauksien olla pitkiä, itsensä selittäviä kokonaisuuksia mieluummin kuin meidän itse valitsemissa erillisissä lauseissa. Pyrkimyksemme saada ihmisille mahdollisuus tulla kuulluiksi oli meille tutkimuksessamme arvojärjestyksessä tärkeämpää kuin tuottaa tyylipuhdas, metodisesti oikeaoppinen tutkimus. Tiedostimme, että kyseinen menettely voi viedä työltämme ja analyysimenetelmänhallinnaltamme uskottavuutta, mutta kokemusten totuudenmukaisuus ja asioiden toisiinsa liittyvyyden ulottuvuuksien esilletuominen tuntui antavan tutkimukselle enemmän hyötyä. Haastattele-

miemme ihmisten vastaukset olivat pohdiskelevia ja kerronnallisia ja vastasivat pitkinä kertomuksinaan monesti kysymyksiin, joita emme olleet vielä ehtineet kysyä, mikä vaikeutti teemoittelua ja vastausten luokittelua tiiviimpiin kategorioihin.

Muita analyysin onnistumisen kannalta hankaloittavia vaikuttajia oli, näin jälkikäteen arvioituna, myös liian vähäinen suunnittelu. Vastauksista tuloksiin muuttaessa heräsi mielessäamme muun muassa puute, että kysyttäessä kuinka tuttu jokin aihe on, emme olleet aina valmistautuneet selittämään riittävän hyvin, mistä asiasta puhuimme. Ihminen, jolle asia oli jäänyt tutustumatta, ei osannut myöskään siitä mielipidettä antaa yhtä vahvasti kuin niistä omista mielipiteistään ja tunteistaan joissa oli oman itsensä asiantuntija. Toisaalta samainen ongelma on mahdollista nähdä myös vahvuutena siinä suhteessa, että jokainen vastaus on merkittävä ja haastateltavan omista ja varhaisista kokemuksista lähtöisin oleva ajatus, tunne, toive tai mielipide, eikä väkisin ja nopeasti työstetty tilastomerkinä.

Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (2000) kertovat teoksessaan *Tutkimushaastattelu teemahaastattelun teoria ja käytäntö*, että teemahaastattelun, jonka mukaan olemme ensisijaisesti pyrkineet haastattelumme toteuttamaan ja myöhemmin analysoimaan, että analyysi voi käynnistyä jo itse haastattelutilanteessa havainnoinnin muodossa. Tämä pätee työssämme siten, että olimme jakaneet roolimme ensisijaisesti niin, että toinen keskittyi ohjaamaan haastattelun kulkua ja kysymään tarkentavia kysymyksiä tarvittaessa, ja toinen taas pyrki havainnoimaan ja kirjaamaan ylös niitä asioita jotka vaikuttivat haastateltavalle olevan erityisen, tai vastaavasti ei niin merkityksellisiä, sekä helppoja ja vaikeita käsitellä ja vastata. Havainnoija keräsi myös valmiiksi asioita, joihin tarvitsisi mahdollisesti tarkentavia vastauksia, jotta kokemus, tai mielipide vastauksessa olisi varmasti ymmärretty oikein. Lisäksi hän keräsi haastattelutilanteessa mahdollisesti tutkimuksen kannalta tärkeitä vastauksia, jotta ne pysyisivät *tuoreina* litteroinnin jälkeenkin ja olisi helppo hyödyntää mahdollisina teemoina analyysivaiheissa. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 136.)

Hirsjärvi ja Hurme toteavat myös, että laadullisessa tutkimuksessa analyysitekniikat ovat moninaisia, ja on olemassa vain vähän *standardoituja tekniikoita*. Ei ole selviä rajoja tai niin sanottuja oikeita tai toisia tapoja parempia tapoja, ja että yksi tapa löytää oma tekniikkansa aineiston analysointiin on tutustua muiden tutkimuksien ratkaisuihin aineistoa analysoitaessa. He myös toteavat, että *analyysi voi tapahtua jatkumolla, jonka ääripäiksi voidaan nimetä kuvaus ja tulkinta*. Tähän jatkumoon sijoitimme itsemme paljolti enemmän kuvauksen puolelle. Välillä tuntui, että totuudenmukaisin ja tutkimusta voimakkaimmin palveleva hyödynnetty aineisto on ennemminkin suoraa puheen raportointia kuin sen analyysia. (ks. Hirsjärvi & Hurme, 2000 136.)

Yllämainitussa luvussa käsitellään myös Steinar Kvalen, joka on norjalainen psykologi, ja kirjoittanut teoksen *InterViews. An introduction to qualitative research interviewing* (Kvale, 1996.), tapaa erotella analyysin jatkumosta kuusi vaihetta. Hirsjärven ja Hurmeen esittelemästä Kvalen jaottelusta todettakoon, että näistä vaiheista olimme itse käyttäneet neljää eri vaihetta tai lähestymistapaa analyysin aikana rinnakkain, joista ensimmäinen on haastateltavien oma kuvaus henkilökohtaisesta elämästään ja elämästään maailmasta, spontaanisti kertoen kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. Toisessa tapauksessa haastateltavat oivaltavat haastattelun aikana uusia asiayhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteellisia merkityksiä elämästään. Tämä tapaus ei anna sijaa tulkinnoille, vaan aivan kuten meidänkin työssämme, haastateltavien oma suhde kertomaansa on avainasemassa. Kolmannessa tapauksessa myös haastattelija on aineiston kannalta aktiivinen toimija ja kysyy tarkentavia kysymyksiä havainnoimisesta tai kertoo havaitsemistaan asioista haastateltavalle, antaen mahdollisuuden korjata tai hylätä haastattelijan tekemän päätelmän kertomastaan. Neljäs lähestymistapa koskee taas litteroidun aineiston tulkintaa. Tutkija poistaa aineistossa esiintyviä toistoja huomioiden ne vahvasti esillä olevina ja tärkeinä teemoina, ja epäolennaisuuksia tiivistääkseen aineiston tutkimuksen kannalta merkittäviin teemoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138.)

5. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä kappaleessa palaamme tutkimuskysymyksiimme ja kerromme haastattelviemme ihmisten ajatuksia ja kokemuksia niiden teemojen sisällä. Annamme ihmisten kertoa keitä ovat ja mitkä tekijät elämässä ovat vaikuttaneet siihen, miten he nyt kirkon seksuaalivähemmistöjen aseman omasta henkilökohtaisesta näkökulmastaan. Haastattelujen edetessä on tapahtunut myös oivalluksia siitä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet niihin moninaisiin tunteisiin, joita oma seksuaalinen suuntautuneisuus, hengellisyys ja niiden välinen suhde on heissä herättänyt. Lisäksi saimme vastauksia kysymyksiin, kuinka nämä ihmiset ovat kokeneet muun muassa kirkollisen keskustelun ja sateenkaaritoiminnan. Myös seksuaalivähemmistöjen kokemukset kirkollisesta parisuhteen siunaamisesta ja omat esimerkiksi ajatukset synnistä ja raamatuntulkinnasta olivat esillä näissä haastatteluissa voimakkaasti ja kerromme, mitä ajatuksia nämä teemat ovat heissä herättäneet.

5.1 Haastateltavien taustat

Halusimme selvittää haastateltavien taustoja tutkimuksemme kannalta tärkeiltä osin. Kaikki haastateltavista kokivat kuuluvansa seksuaalivähemmistöön, ja aluksi kerromme myös haastateltavien kokemuksista oman seksuaalidentiteetin löytämisestä. Meitä kiinnosti erityisesti, miten kokemus seksuaalivähemmistöön kuulumisesta on vaikuttanut heidän hengelliseen elämään ja osallistumiseen Suomen evankelisluterilaisen kirkon seurakuntien ja hengellisten yhteisöjen toimintaan. Ja toisaalta miten seurakunnat ja niiden toiminta ovat vaikuttaneet kokemukseen näiden ihmisten identiteetistä. Siksi kysyimme ihmisiltä heidän taustoistaan liittyen seurakunnissa mukana olemiseen.

Halusimme selvittää, ovatko he voineet olla avoimesti ei-heteroina mukana seurakuntien yms. toiminnassa, vai ovatko he kokeneet tarvetta erityisesti piilotella

ei-heterouttaan, ja miten tämä on koettu. On tärkeää huomioida, että tähän kaikkeen on vaikuttanut se, millä tasolla kukakin on toimintaan osallistunut ja missä kohtaa elämänsä aikana he ovat pohtineet esimerkiksi hengellistä, tai seksuaalista identiteettiään.

Lisäksi pyrimme selvittämään minkälaista puhetta seurakuntien ja yhteisöjen taholta oli tullut liittyen seksuaalivähemmistöihin, oliko aihe ollut mitenkään esillä, ja minkälaisia vaikutuksia ja kokemuksia tästä (puheesta/puhumattomuudesta) oli seurannut. Ja millä tasoilla puhetta oli ollut, yleisellä vai henkilökohtaisella. Miten tämä oli koettu.

Haastateltava 1 on 27-vuotias nainen Helsingistä. Hän on käynyt lapsena vanhempiensa kanssa jonkun verran kirkossa ja kirkon kahvilassa. Hänen äitinsä erotti hänet kirkosta, hieman ennen rippikoulua, kun hän ei ollut vielä 15-vuotias. H1, kävi rippikoulun ja käy suhteellisen säännöllisesti Jouluisin kirkossa. Hän on käynyt myös Kallion seurakunnan järjestämässä sateenkaarimesussa, muttei kokenut sitä itselleen tarpeelliseksi. H1 kuvailee itseään ”*melko hengettömäksi*”, eikä koe uskovansa Jumalaan ainakaan niin kuin kirkko opettaa uskottavan. Hän ei kuulu kirkkoon, mutta aikoo liittyä, kun se on mahdollista internetissä, koska se on jollain tavalla hänelle tärkeää, vaikkei perustella sitä osaakaan.

Haastateltava 2 ja 3 ovat parisuhteensa rekisteröineet ja sille siunauksen saanut pariskunta. H2 on 52 vuotias nainen ja asuu H3:n kanssa Etelä-Suomessa ja työskentelee sosiaali- ja terveysalalla. Omista hengellisistä taustoistaan ja siihen vaikuttavista tekijöistä hän kertoo seuraavaa:

Mä oon ollut tota lapsesta asti hengellisyyttä hakeva ihminen. Tietysti olin seurakunnan pyhäkoulussa. jossain seurakunnan tyttökerhoissa ja tota näin. Sit ihan tosta 13-vuotiaasta mä olin seurakuntanuorissa aktiivisesti, sit menin vanhoillislestaadiolaisiin. Ja tuota niin. Sit oli (paikan nimi poistettu) 70luvulla tuota niin voimakas karismaattinen liike. Sit mä olin niinku siellä ja.

Sit mä jotenki niinku pikkuhiljaa etäännyin tavallaan siitä kristillisyydestä ja näin että. Mä en koskaan oo epäilly Jumalan olemassaoloo, mut aattelin sillai et mä en sellasen paskajumalan kanssa haluu olla tekemisissä.

Ne oli aika rajuja kokemuksia ku menin sinne lestadiolaisiin. Meit oli niinku aika monta meistä seurakuntanuorista ku menttiin. Kyl mä tykkäsin siellä niinku olemisesta. Meil oli kauheen kivaa nuorten kanssa. Et ku vanhemmat oli kotoa poissa niin yökaudet valvottiin. Eikä siihen liittynyt pähteitä mitenkään eikä näin.

H3 on 45-vuotias nainen. Hän työskentelee terveystalalla, ja on siis rekisteröidyssä, ja tälle siunauksen saaneessa parisuhteessa H2:n kanssa. Hän puolestaan kertoo, että hänellä aina ollut *kaipuu hengellisyyteen*. Kodistaan hän kertoo, että kristillisuus ilmeni siten, että lapsille opetettiin iltarukous ja Joulupäivänä käytiin kirkossa. Hän luonnehti olleensa ateisti 36-uotiaksi asti, joka muuttui elämän kriisivaiheiden ja niistä selviämisen myötä.

Ku mä tos sanoin, et oon ateisti et ehkä sit siin kuitenkin. Kuitenki ollu sellanen jonkinmoinen. Sellanen ajatus jostain jumalasta ajatellen suhteessa omaan Lesbouteen niin. Mul on ollu vahva tunne ihan sieltä alta kaksikymppisestä asti, et Jumala niinku hyväksyy sen. Et silleen niinku joku sellanen. Jonkunlainen usko. Mä en oo koskaan ajatellu sitä silleen konkreetisesti et mul on. Mä kävin kylä, mä muistan, et ystäviä kävi vapaakirkossa. Kävin niitten kanssa niissä vapaakirkon tilaisuudessa. Sillonki oli niinku. toisaalta siinä oli sellasta kapinaa. Kapinoin sitä vastaan.

Toisaalta siinä oli sellasta kaipuuta. Siihen hengellisyyteen Sellasten ihmisten pariin joilla oli semmonen hengellisyys. Varmaan siin oli semmosta samaa ku lestaadiolaisuudes tai siin karismaattisuusdes. Että, että tuollakin oli hirveen tiukat säännöt. Millanen naisen tulee olla ja siin oli just niinku kielilläpuhumisen kanssa. Ja mä oon aina niinku pitäny Raamattua niinku kauheen. Se mitä mä oon luku, en oo tutusunu siihen, mut kauheen hyvää. Sieltä niin mä en oo löytäny mitään sieltä mitään semmosta niinku. Myönteistä mun elämään.

Haastateltava 4 on 26-v mies. Hän on elänyt lestadiolaisessa yhteisössä, kunnes muutti Helsinkiin opiskelemaan. Hän osallistuu edelleen sukujuhlisiin, joissa lestadiolaisuus on vahvasti läsnä. Omalle seksuaalisuudelleen hän alkoi löytää

nimiä ollessaan noin 14 -15 -vuotias. Ennen tätä hän oli tavallaan tiennyt olevansa ihastunut poikiin jo seitsemän vuoden ikäisenä. Oman homoseksuaalisen identiteetin määrittäessä, homous oli asia jonka hän koki tarpeellisena sulkea pois omasta elämästään.

Ulkoistin koko osan itsestäni, ja sitä kesti ainakin kolme vuotta selasta vaihetta. et oli tosi vahvasti niinku kaks eri elämää. se oli aino tapa jolla sen pysty handlaamaan. ku olin vielä kotona eikä voinu kertoa porukoille, tai mä yritin mut ei oo onnistunu. Siis mä oon kolme kertaa tullu mun vanhemmille kaapista, mut se ei mee perille.

Lapsuudessaan ja nuoruudessaan H4 on osallistunut monenlaiseen kirkon toimintaan, ja lestadiolaisten seuroihin ja rippikoulun jälkeen toiminut isosena evankelis-luterilaisen kirkon rippileireillä. Hänellä on myös kaksi kummilasta, joista toisen vanhempiin ja näin ollen myös lapseen välit katkesivat homouden paljastumisen myötä. Kysyessämme homoseksuaalisuudesta lestadiolaisena, ja hänen kokemuksiaan mahdollisuudesta sovittaa näitä kahta asiaa toisiinsa H4 kokee, että

Sitä pidetään jotenkin ihan sellaisena maailman lopun merkinä. Jos löytää muita lestadiolaisii homoja, niin sit yhtäkkii saa tietää, et toikin esilaulaja on. Ja on oikeestaan ollu yks saarnaajakin joka on. Se on ollu kaksnaamasta, eikä pelkästään sellasella ilkeellä pahalla tavalla vaan se on sellanen piirre, salattu, et sitä ei oo olemassa. Et se on sit tosi pinnan alla jos sitä on.

Omaa elämäänsä homoseksuaalina lestadiolaisena, ja näiden kahden identiteetin välillä tasapainoiluaan nuoruudessaan H4 kuvailee, että vielä lukiossa hän määritteli identiteetissään vaikuttaneen vahvemmin lestadiolaisuuden, kun taas homoseksuaalisuus oli salattu osa elämää. Lukion aikana, ja sen jälkeen lestadiolaisuus on jäänyt hiljalleen pois, ja samanaikaisesti hän on alkanut elää avoimemmin homona.

H4 kokee olevansa kristitty, mutta hänen uskonsa on muuttanut muotoaan. Iso-sena toimiessaan hän kuvailee uskonsa olleen melko karismaattista ja vanhoil-

lista luterilaisuutta. Hän on uskonut juuri niin kuin lestadiolaiset uskoo ja niin kuin heidän raamatuntulkintansa mukaan raamattu opettaa. Nykyään usko on paljolti henkilökohtaistuneempi, eikä järjestäytyneellä uskonnolla ole enää niin vahvaa painoarvoa hänen henkilökohtaiseen jumalasuhteeseensa. Helsinkiin muutettuaan hän on käynyt muutama kertaa sateenkaarimessuissa, mutta ei ole käynyt enää, koska järjestäytyneelle uskonnonharjoittamiselle H4:llä ei ole enää juurikaan merkitystä.

Haastateltava 5 asunut lapsuutensa Pohjois-Savossa maalla, ja kuvailee hengellistä kasvuympäristöään ”*arkista kristillisyyttä*” termillä. Hän toiminut aktiivisesti seurakunnassa ja osallistunut monenlaiseen toimintaan, esimerkiksi pyhäkoulussa, isosena ja kerhonohjaajana useita vuosia, ennen kuin oma homoseksuaalisuus-identiteetti alkoi saada nimeä. H5 on kokenut kirkon hyvin hengellisenä ja voimakkaana itselleen. Hän on opiskellut teologisessa ja valmistunut papiksi ja toiminut vähän aikaa papin virassa. Hän on ollut mukana Arcus liikkeen toiminnassa ja osallistunut myös Setan Malkus-ryhmään. H5:kuvaava omaa historiaansa homoseksuaalina ja pitkäaikaisena aktiivisesti seurakunnan toimintaan osallistujana seuraavasti:

Vois sanoa sillä tavalla, että itselle se, itselle asia tuli selväksi vasta yli kaksikymppisenä. Ihan niinku sillä tavalla selväksi että itse tajusin, että tässä on kysymys homoseksuaalisuudesta. Minä olin kyllä aavistellu sitä jo aiemmin. Muistan, että se oli, se aiheutti minussa hirveen paljo hämmennystä ja minä olin silloin jo teologian opiskelija itsekkin.

Hämmennyksensä hän kertoi johtuneen siitä, että hänen oma tietous homoseksuaalisuudesta ja tieto jota oli saatavilla, oli nykypäivään nähden vanhentunutta ja vajavaista. Kuva homoseksuaalisuudesta rakentui H5:lle iltapäivälehdissä ja erilaisten kohujen ympärille, jonka hän kuvasi olleen *ahdistavaa*.

Mutta sitte tieto, oma tieto lisäänty siinä, ehkä just siinä vähä yli kaksikymppisenä ja sitte tietysti myö kaheksankymmentäluvun puolivälissä esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa ja ja just näis läh. Skandinaviassa. Niissä kirkoissa niinku tätä asiaa just keskustel-

tiin. Ja sitte mäki olin niinku ku mä opiskelin nii oli just jossain niinku joku Martti Lindqvist, joka nyt on jo kuollu, mut hänkin hänhän aikoinaan kirjotti tästä aiheesta aika paljon.

Ja sitte tuota, minä muistan. Minulla oli myös opiskelutoverina samalla teologian vuosikurssilla niin siellä oli semmonen (nimi ja muut tiedot poistettu), et silloin jo opiskeluaikana toi tätä omaa seksuaalista suuntautumistaan hyvin vapautuneesti esille et. Oli niiku tämmösiä tekijöitä, mut se oli siis niin pelottava ja ahdistava asia, et vasta sitte minä uskalsin sen asian ikään kun sitte muille myöntää. Vasta sitte niinku kolmikymppisenä että.. Se asia jotenki hiljalleen kypsy ja, sitte minä niiku huomasin että aloin yhä enemmän ja enemmän toivoa sitä, että minäkin voisin elää tuota niinku kristittyinä ja teologina ja pappina mut et myös homoseksuaalina niinku ihan, jotenki avoimemmin. (H5)

Analyysivaiheessa havaitsimme, että aineistostamme oli nostettavissa yhtäläisyyksiä homoseksuaalisen identiteetin hyväksymisessä, jonka mukaan koko prosessi oli jaettavissa henkilöstä riippuen kolmeen tai neljään perusvaiheeseen, joista on oman seksuaalisen suuntautumisen kohtaaminen tai sen löytäminen. Seuraava merkittäväksi koettu vaihe oli läheisille kertominen ja heidän kanssaan asian käsitteleminen. Oman homoseksuaalisuuden käsittelemisessä monen haastateltavamme kohdalla ystävien ja muiden läheisten ihmisten tuella, sekä vertaisten esimerkillä on ollut tärkeä ja voimauttava merkitys heidän elämässään. Kolmantena vaiheena oli julkisesti homoseksuaalinen elämän aloittaminen, johon liittyi usein muihin homoseksuaaleihin tutustuminen ja vertaisuellisen ulottuvuuden löytyminen, sekä työpaikalla homoseksualisuuden rohkeampi esilletuominen. Neljäs vaihe jonka havaitsimme, oli homoseksuaalisuuden ja kristillisen elämän yhteensovittaminen. Tähän liittyi oma henkilökohtainen oivallus siitä, että homous ei ole este elää kristittyinä, eikä toimia kirkon työntekijänä. Vaiheiden merkittävyys ja ajanjakson pituus vaihtelivat huomattavasti ihmisestä riippuen.

Haastateltava 6, on 43-v. nykyään humanistisella alalla Helsingissä työskentelevä mies ja kuvailee kasvaneensa keskivertoperheessä. Hän on myös teologian maisteri. H6 alkoi tiedostaa olevansa homoseksuaali 16-17-vuotiaana, jolloin *homosana* oli hänelle sisällöltä vieras, ja sitä käytettiin yleisesti haukkumasana-

na. Homoutta ei käsitelty millään koulun oppitunneilla millään tavalla, ja psykologian oppikirjassakin mainittiin ainoastaan, että kyse on jonkinlaisesta häiriötilasta, joka menee ohi. Oman homoseksuaalisuutensa käsittelyyn kului lähes kymmenen vuotta, kunnes 27 vuotiaana hän luki Jorma Palon artikkelin ”Parantumattomasti terveet” Helsingin sanomien kuukausiliitteessä, jonka jälkeen kykeni huojentuneena myöntämään olevansa homo. Hän kertoo osallistuneensa rippikoulun jälkeen paljon seurakunnan nuorteniltoihin ja raamattupiireihin ja kuvailee olleensa *hyperaktiivi seurakuntanuori*. Omaa historiaansa osallistumisesta seurakunnan toimintaan ja hengellistä elämäänsä H6 kuvaa seuraavasti:

Ja jotenki siihen ei kuulunu, ei millään tavalla kuulunu joku sellainen asia ku homoseksuaalisuus, et se oli niinku kokonaan niinku pois vedettävä, pois torjuttava asia. Ehkä se niinku jollaki tavalla. Emmä tiedä tiukensiko se mun näkemyksiäni ajatuksiani uskonnollisesti, tää et joutu jotai alueita torjumaan pois elämästään vai ei.

Haastateltaviemme omista kokemuksista homoseksuaalisuudestaan, tuli usein ilmi, että uskonnollinen ilmapiiri ei aina ollut suorasti vaikuttanut oman identiteetin hyväksymiseen ja sen kanssa elämiseen. Omaan kasvuympäristöön kuuluneiden ihmisten tietoisuus ja asenteet, joihin myös kotipaikkakunnan eri herätysliiketaustat olivat vaikuttaneet, olivat tässä suhteessa ensisijaisemmiksi koettut syyt, jotka joko helpottivat tai hankaloittivat asian turvallista läpikäymistä. Tässä suhteessa haastatelluista ihmisistä H1 ja H6 olivat eräänlaisia ääripäitä. H1 kasvoi kuvailujensa perusteella huomattavasti irrallisempänä uskonnollisista vaikutuspiireistä, ja homoseksuaalisuudesta ilmiönä tietoisemmassa yhteiskunnassa, maantieteellisesti ja ajallisesti kuin muut haastateltavat. H6 puolestaan alkoi oman homoseksuaalisuutensa käsittelemisen kasvettuaan aktiivisesti seurakuntaelämään oman aktiivisuutensa vuoksi kiinnittyneenä, ja paljon kristilliseen teologiaan ja raamatuntutkimukseen perehtyneenä. Hän kuvaili kotiseudullaan vaikuttaneen voimakkaasti karismaattistyyppisen herätysliikkeen, jonka toimintaan osallistui paljon. Hän myös osallistui Helsinkiin teologiseen tiedekuntaan opiskelemaan muutettuaan eri herätysliikkeiden toimintaan. Hänen kohdallaan herännäisten pitämät seuravat toivat lopulta *kaivatun lisän hengelliseen elä-*

mään sen jälkeen kun oli tullut *sujuiksi* oman seksuaalisuutensa kanssa, kun toisaalta toinen herätysliike alkoi tuntua olevan *hirvittävän ehdotonta ja torjuvaa* suhtautumiseltaan homoseksuaalisuuden suhteen.

H6: Tuli sellanen olo et minkä takia hakata päätänsä ehdoin tahdoin seinään. Et et kuitenki tuntu et armollinen Jumala löytyy kuitenkin jostain ihan muualta, kuin niinku niistä porukoista. Sieltä löyty niinku hyvin lakihenkinen ja armoton käsitys Jumalasta. Jumalan rakkaus ei siellä ollu ehdotonta vaan hyvin ehdollista. Et et, tää oli niinku mun kokemus hyvin vahvasti. Et et.. Körttiseuroissa, siellä sai istua ja olla, olla vaan hoidettavana ja rakastettuna. Ja se, se oli niinku sellanen sellanen niinkun.. juttu mistä tuli sitte mulle hirmusen tärkeä ja on edelleen tärkeä vaikka mä nyt oon laiskistunu niissä seuroissa käymiseen, mutta tota. Herättäjä-juhlat joka kesä kyllä on semmonen juttu et on pakko päästä. Et et.. Päästä sinne hoitoon”

5.2 Hengellisyden harjoittaminen ja osallistuminen kirkkoon

H4, kuuluu kirkkoon ja pitää itseään kristittynä, mutta ei osallistu aktiivisesti/juurikaan seurakunnan toimintaan. H4 kokee jumalanpalvelukset liian kaavaisina, eikä koe tarvetta järjestäytyneelle uskonnonharjoittamiselle. Homoseksuaalisuus ei sinänsä vaikuta siihen, että H4 ei osallistu enää seurakunnan toimintaan. Homouden ja lestadiolaisuuden toisiinsa sovittamisen vaikeus voi hänen mielestään olla kuitenkin osasy s siihen, että kokee etääntyneensä kirkosta, aiempien kokemuksiansa myötä lestadiolaisessa yhteisössä, jossa homous koettiin esteenä ja jumalasuhdetta rikkovana asiana, josta pitäisi kieltäytyä, ja jota vastaan pitäisi taistella:

Ku ties, et se homoseksuaalisuus on kaikkein hirvein luopumisen muoto. Synnin hätä tai sellanen synnin tuntu minä se homoseksuaalisuus ilmeni, et se on tuolla jossain. Ja siihen liitty niin sellanen et hylätään kaikki kristilliset arvot. Se pahens muunki uskonnollisen problematiikan ja siit taakasta tuli tosi raskas. Se koko kokemus uskonnosta muuttu kipeeks jollain tasolla. (H4)

Siinä missä H4 on jättäytynyt kirkon toiminnasta lähes kokonaan pois, lähinnä oman henkilökohtaisen tarpeellisuuden puuttumisen myötä ovat, H2 ja H3 kokeneet mediassa esiintyneen keskustelun, ja tietoisuuden siitä, että kirkon sisällä on paljon ihmisiä, jotka eivät heitä heitä samalla tavalla kuin heteroita hyväksy, myötä kirkon ilmapiirin suvaitsemattomaksi, ja kokevat tämän osittain syynä sille, miksi kokevat kirkon vieraaksi itselleen osallistua, vaikka kirkkoon kuuluvatkin. H6:lla on tarve jatkaa aktiivisesti seurakunnan toiminnassa mukana oloa, vaikka oman homoseksuaalisuuden hyväksyminen uskovana kristittyinä on ollut vaikeaa ja kivuliasta myös hänelle.

Ja niin kauan ku oot kirkon jäsen ni sul on niinku mahdollisuus vaikuttaa kirkon asioihin ja.. Jos et oo jäsen ni sä oot sitte jäävi, tavallaan jäävät niinku ittes pois siitä sillee et sulla ei oo.. sä et voi niinku arvostella. Jos et oo jäsen. Se on vähä sama ku et josain tota Kalle Pääatalon kirjojen lukemisessa, et ei passaa haukkua kirjoja, joita ei oo lukenu. Ei passaa tosiaan niinkun ruveta kritisoimaan instituutiota, johon ei kuulu. Et, et täytyy niinku tietää ensin asioista ja pyrkiä vaikuttamaan asioihin että tää on niinku se minkä takia mul on kuitenkin niiku halu pysyä kirkon jäsenenä, plus sitte et kyllä mä nään et kirkko tekee ihan niinku hyvääki työtä. (H6)

Kyllä siin on niinku monia tällasia puolia et et ruohonjuuritasolla seurakunnissa on kuitenkin hirveen paljo fiksua, fiksuja työntekijöitä joitten suhtautuminen on niinkun homoseksuaalisuuteen niinkun hyvinki avarakatseista. Et vaikka kirkon niinku johdon linja, sanotaanko näin, johtajiston linja. On, mitä on. Niin ruohonjuuritasolla löytyy paljon niinku sellasta fiksua ajattelua ja. Jota pystyy arvostamaan ja jotka myös niinkun ei teillaa tosta noin vaan. Vaan on ollu ihan rehellisesti, avoimesti myös tukemassa ja auttamassa. (H6)

H1 käy jouluisin kirkossa lähinnä tavan vuoksi, mutta toivoisi myös, että voisi kokea kirkossa käymisellä olevan jotain hengellistä merkitystä. Tähän vaikuttaa vahvasti myös se, että hän ei koe olevansa mitenkään vahvasti, tai juuri ollenkaan hengellinen ihminen, vaikkakin pitää kirkkoon kuulumista ja kristillisyyttä osana suomalaista kulttuuria ja esim. kasteen ja kirkkohäät tärkeinä asioina elämässä. Ei koe, että homoseksuaalisuus olisi millään tavalla este osallistua, mutta ei juuri osallistukaan kirkon toimintaan. H1 ajattelee, että kirkossa on mo-

nenlaisia mielipiteitä mm. homoseksuaaleihin liittyvistä kysymyksistä, eikä pidä sitä varsinaisesti ongelmana tai perusteltuna syynä kirkkovastaisuuteen. H3 puolestaan kuvaili oman hengellisyytensä olevan:

Sitä kristillistä uskoa, mut se ei kuitenkaan ole niinku sitä kirkon oppia, tai kirkon mitä mä kuvittelen et kirkossa opetetaan. Niin se ei oo ihan ihan sitä. Et mul on sellanen korkeampi voima vaikkakin täytyy sanoa tällä hetkellä tai viimeaikoina niin kyllä jossain määrin oon kadottanu sen korkeemman voiman et must on tullu sellanen epäilijä. Et täl hetkellä en voi sanoa... Et se hengellisyys ei ole vahvasi mun elämässä, vaikka kyllä toivon et saisin siitä kiinni taas. Vaikka mä tiedän, et se hengellisyys on mulle niiku hyväks, Mut täl hetkellä en voi uskoo sillain ku oon uskonu joku aika sitte. Mul on ollu aikoja millo mä oon rukoillu kans niiku päivittäin, mut nyt mä en rukoile päivittäin. (H3)

Elämässä tapahtuvien kriisijaksojen myötä kysymys uskosta on kuitenkin tullut ajankohtaiseksi, esimerkiksi läheisten kuoleman myötä usko taivaaseen on tullut hyvin tärkeäksi, ja sitä kautta itseään myös jollain asteella kristittynä.

H5 on edelleen aktiivisesti kirkon toiminnassa mukana, eikä pidä itse homoseksuaalisuutta esteenä.

Jos minä nyt puhun tässä homona ja pappina ja kristittynä ja luterilaisena ni niin minun suhde kirkkoon ei ehkä sinänsä oo niinku hirveesti kuitenkaan muuttunu. Ehkä se johtuu just siitä, että kun on aina kirkossa aika syvällä ollu että se on jotenki, että ne keskustelut joita homoista käydään ni minä en niinku koe, että ne jollakin tavalla muuttais minun suhdetta itse kirkkoon. (H5)

Vaikka oma henkilökohtainen suhde kirkkoon onkin täysin kunnossa, on se, että kirkon piiriin sisältyy monia vahvasti kielteisemmin homoseksuaalien asemasta kirkossa ajattelevia ihmisiä, on omalta osaltaan vaikuttanut myös H5:n osallistumiseen seurakuntalaisena tai seurakunnan työntekijäksi ryhtymiseen. Hän kokee, ettei voisi täysin vapaasti tuoda esille parisuhdetilannettaan toimissaan pappina, koska osalle ihmisistä se aiheuttaisi mielipahaa. Tämän vuoksi hän kokee olevansa ulkopuolinen.

Et ihanteellinen kirkkotyöyhteisö ois semmonen, jossa jokainen työntekijä vois tehdä sitä työtä omalla persoonallaan, johonka tietysti kuuluu perhe ja näin. Ettei ihmisen tarvi ainakaan pelätä sitä, että jos kertoo omasta perheestään ni siitä tulee jotain ongelmia. (H5)

H5 kokee kuitenkin kirkossa olevan paljon hyvää. Hänelle kirkko on tärkeä hengellisyden harjoittamisen paikka. Omasta hengellisyydestään kertoessaan hän kertoo, että hän kokee etenkin Herättäjä yhdistyksen toiminnan kannustaneen häntä pysymään kirkossa omana itsenään.

Niin ja sitten yks seikka minkä takia minä en kyllä kirkosta, ni on sitte tää minun hengellinen tausta siinä mielessä että, että, että ku minä oon aina eläny tämmösessä körtti- körttiläisyyden vaikutuspiirissä. Ni se on ollu minulle kyllä se yks syy, minkä takia minä oon niinku jaksanuki tehdä asian eteen aika paljon. Että minä oon tajunnu että just Herättäjä-juhlilla ja tämmösissä on tullu esiin tämmösiä rohkaisevia, toivoa herättäviä viestejä. Et se oli, et, minä ajattelen et se oli ihan tämmönen Jumalan ihme, että minä kasvoin aikoinaan semmosessa herätysliikkeessä jossa minä yhtenä päivänä pystyn toteamaan, et hyvänen aika, minunhan ei tarvihe muuttua millään tavalla. Et kuinka ollakaan et asia jota minä hirveesti pelkäsin nuorempana ni yhtäkkiä se liike onkin semmonen et se sitte, sitte tota on pystyny minua siinä asiassa tukemaan. (H5)

Nykyisestä hengellisyden harjoittamisesta, tai harjoittamattomuudesta, totesimme haastateltavilla olevan monenlaisia näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä. Osalle kirkko on edelleen tärkeä ja rakas ja hengellinen ilmapiiri, kun taas osalle kirkossa käyminen ja seurakunnan toimintaan osallistuminen ei ole oleellista/tarpeellista oman hengellisyytensä harjoittamisessa. Tarve kirkon piirissä toimimiselle vaihtelee lähes olemattomasta hyvinkin voimakkaaseen tarpeeseen osallistua aktiivisesti mm. oman seurakuntansa elämään. Myös oman seksuaali-identiteetin vaikutus kokemukseen kirkon tarpeellisuudesta osoittautuu hyvin vaihtelevaksi haastattelemiemme ihmisten puheissa.

5.3 Sateenkaarimessu

Kyselimme haastateltaviltamme myös kuinka tietoisia he ovat seksuaalivähemmistöjen yhdenvertaisuutta ja oikeuksia ajavista kirkollisista tahoista, kuten Yhteys- ja Arcus-liike sekä Helsingissä järjestettävässä kirkon sateenkaaritoiminnasta, ja miten ovat nämä kokeneet. Haastateltavistamme kaikki neljä pääkaupunkiseudulla asuvaa, olivat tutustuneet sateenkaaritoimintaan Kallion seurakunnan sateenkaarimessun muodossa. Lisäksi kaksi haastatelluistamme olivat olleet osallistumassa Arcus-liikkeen toimintaan jo sen alkuajoista, ja tätä kautta tuntevat myös yhteysliikkeen toiminnan hyvin kattavasti sen synnystä tähän päivään. Haastattelemllemme naisparille puolestaan Yhteys-liikkeeseen kuulunut kirkon työntekijä oli antanut apua heidän parisuhteensa siunanneen papin löytämisessä.

H4 kertoo osallistuneen muutama kertaa sateenkaarimessuun Helsingissä ja toiminnan ehdottoman tarpeellisena, vaikkei itse enää kirkon taholta jumalanpalveluselämää koekaan oman uskon tai elämän kannalta oleellisena. Ensimmäistä kertaa sateenkaarimessussa hän kuvaa, että se oli *järisyttävä kokemus*, ja koki hyvin vapauttavaksi *olla sellases uskonnollises yhteisös mis niinku. et homous ei oo tiellä*, kun oli itse vielä hyvin epävarma omasta identiteetistään.

Vaikka H4 myöhemmin hyvin nopeasti jäikin pois kirkon toiminnasta, hänen mielestään sateenkaarityö on ehdottoman tärkeää, koska on monia ihmisiä, jotka hänestä poiketen tarvitsevat hyvin paljon sateenkaarimessuja ja muita mahdollisuuksia osallistua jumalanpalveluselämään niin, että voisi puhua vapaasti nimenomaan siitä uskosta ja ”pystyy puhumaan niistä aiheista mikä liittyy siihen oikeeseen uskonnolliseen kokemukseen”, eikä homoseksuaalisuus olisi se asia jota täytyy käydä ensisijaisesti läpi.

Kaikis muis paitsi sateenkaarijutus yhteisön edessä aina vähän ahdistaa, ja aina on sellasta mitä pitää peittää. se voi olla et se on niinku alitajuisesti laukassu sellasen henkilökohtaistumisen, mut en oo tietoisesti kokenut sellasta et menkää pois täältä. (H4)

H5 osallistuu aktiivisesti sateenkaarimessuihin. Hän kokee ne henkilökohtaisesti tarpeestaan tärkeinä ja kokee ne myös pappina arvokkaana seurakunnan työmuotona. Sateenkaaritoiminnan muille homoseksuaaleille hän kuvailee seuraavasti.

Niin siellä niinku taas on monia semmosia, jotka on joskus olleet ehkä aktiivisestiki kirkon työssä mukana mut ovat sitte tulleet.. ovat kokeneet että heitä ei heidän seksuaalisen suuntautumisen takia hyväksytä. He ovat vieraantuneet, he ovat eronneet kirkosta. He eivät ole voineet olla missään tekemisissä kirkon kanssa mut ovat sieltä löytäneet niinku uuden hengellisen kodin. Et heillä niinku se hengellinen kysely ja etsintä on ollu koko ajan päällä. Mä kuulin just et joku sano et sielt muutamat on liittyneet kirkkoon siten et ku he on käyny niissä messuissa vuosien ajan ja laulanu ehkä kuoroissa ja muuta ni he on niinku kokeneet et he haluaa palata. (H5)

Aineistomme perusteella Yhteysliike, Arcus sekä sateenkaarimessut koettiin merkittävimiksi ja tutuimmiksi edelleen aktiivisesti seurakunnan toimintaa seuranneille ja siihen osallistuneille haastateltaville. Yhteysliike ja Arcus vaikuttivat olevan tuttuja kirkon työntekijöiden ja kirkon alan opiskelijoiden ryhmässä, mutta vieraita muille ihmisille ainakin haastattelujemme perusteella. Lisäksi sateenkaarimessuja ei järjestetä säännöllisesti muualla kuin Helsingissä, joten pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuville tämäkin työmuoto oli vieras kokemuksien osalta. Sateenkaarimessu pidettiin tärkeänä ja positiivisena, vaikka omaa tarvetta osallistumiselle ei olisikaan.

5.4 Väistelyä ja vähän riitelyäkin

Kysyimme myös kuinka paljon haastateltavamme ovat seuranneet kirkossa ja mediassa käytävää keskustelua seksuaalivähemmistöjä koskettaviin asioihin liittyen, ja minkälaisia ajatuksia siitä on heille herännyt. Kyselimme mahdollisista konfliktitilanteista oman elämään liittyen, miten haastateltavat ovat henkilökohtaisesti kokeneet joidenkin puheenvuorojen heitä toiseuttavina ja vähempiarvot-

tavina. Esitimme myös tarkentavia kysymyksiä siitä, onko jotkin keskustelut tai tavat toimia olleet erityisen positiivisia ja tukevia.

Aineistostamme havaitsimme, että tapa joilla asioista puhutaan, on aiheuttanut paljon pettymystä. Keskustelu on vaikuttanut haastateltavien mielestä varovaiselta ja kiertelevältä. Osittain myös tämä on aiheuttanut sen, että asiaan on kiinnitetty huomiota myös mediassa. Asiasta, jonka ei pitäisi koskettaa henkilökohtaisella tasolla kuin pientä vähemmistöä kirkon piirissä on tullut ratkaisevalta uskonkohdalta vaikuttava riitelykohde, joka aiheuttaa vastakkainasettelua koko kirkossa. Kirkko jatkaa väittelyä homoseksuaalien oikeudesta saada siunaus parisuhteelleen mieluummin kuin päättää asiasta mitään konkreettista, koska osa kirkossa toimivista ihmisistä, kokee että Raamatun näkemystä juuri tässä asiassa voida nykytiedon pohjalta tarkastella uudelta kannalta. Vaikka esimerkiksi edellä mainittuja esimerkkejä syihin pettymykseen oli huomattavasti enemmän, ovat haastateltavamme monessa asiassa myös toiveikkaita. Hyvänä asiana pidetään muun muassa sitä, että kirkko on entistä rohkeammin alkanut ajaa homoseksuaalien oikeuksia ja, että ajatusta seksuaalivähemmistöjen parisuhteiden siunauksesta ei ole kokonaan pidetty poissuljettuna.

H5 pohtii kirkollista keskustelua ja seksuaalivähemmistöjen asemaa kirkon edustajien puheenvuoroja näin:

Mutta sitte tietysti kun tullaan siihen että mitä minä ajattelen tällä hetkellä esimerkiks siitä miten kirkossa tämmösistä asioista keskustellaan ni kyllä siis tuota tunteet on aika sekavat. Siis sen takia nimenomaan, että kyllä minua niinku joidenkin ryhmien mielipiteet kyllä ahdistaa. Koska minä en tunnista, minust tuntuu et me ei olla niinku samassa kirkossa. Et se ei koske pelkästään tätä sukupuolista suuntautuneisuutta vaan muutenkin et musta tuntuu että hyvänen aika miten me voidaan et ortodoksit ja katoliset ja joskus jopa vapaakirkolliset on paljo lähempänä kun mitä voi olla joissakin tämmösissä kirkon ääriryhmissä.

Että se on niinku semmonen mikä tietysti sitte mikä tulee omakoh-taseks koska tajuaa että ahaa! Juuri tällä hetkellä heille niinku kaikkein suurin ja kaikkein dramaattisin ja kaikkein kauhein synti

on se että jos esimerkiksi homoseksuaaleja toimii kirkon virassa tai jos kirkko alkaa siunata samaa sukupuolta olevien parisuhteita. Eli silloin minä en voi sitä tarkastellakaan enää tavallaan ulkopuolisena koska minusta tulee niinku tavallaan osa sitä keskustelua. (H5)

Lisäksi H5:n mielestä monet piispat ja muut kirkon päättävät elimet ovat olleet liian varovaisia pohtiessaan seksuaalivähemmistöjen oikeuksia kirkossa, vaikka ymmärtääkin, että kirkko pyrkii pysymään yhtenäisenä, ja antamaan tilaa monenlaisille näkemyksille. Hänen mielestään liiallinen hienotunteisuus kirkon sisällä konservatiivisemmin ajattelevia kohtaan aiheuttaa sen, että seksuaalivähemmistöjen oikeuksia ajavien ihmisten ääni ei tule yhtä voimakkaasti kuulluksi. H5 pohti, että puolueettomuus tukee enemmän niiden ihmisten mielipiteitä, joiden mielestä homoseksuaalisuus ei ole yhtä hyväksytty asia kuin heterous.

H2 ja H3 puhuvat keskusteluista johtuneista tunteistaan seuraavanlaisesti:

Kyl mä pidän kirkkoa suvaitsemattomana ja sit mä ajattelen et en mä niinku välitä mennä semmoseen kirkkoon jossa mä tiedän et, on ihmisii jotka ei hyväksy mua. Ihan niiku H3:kin sano että, En mä epäile hetkeäkään et jumala ei hyväksys mua et sehän mut on tämmöseks luonu. Muta et joo. Kyl se on niinku karkottanu mua kirkosta. (H2).

Onhan se myönteistä et siitä keskustellaan et se on kuitenkin hyvä asia et tähän asti siitä ei olla juurikaan keskusteltu ainakaan näin avoimesti mediassa tai tuskin muutenkaan. Mä nään et kokoajan ollaan menossa parempaan suuntaan että et. Silleen myönteistä mutta kyllä niin.kun jotenki Mut silleen jonku verran oon pettyny just että siihen kuitenkin kirkon työntekijöistä et niin harva on ilmaisu omaa tukeansa tai myönteistä suhtautumistaan homoihin ja lesboihin. Et suurin osa on Vaan on niinku ihan hiljaa. En tiedä odotaaks ne et tulis joku käsky ylemmältä taholta et pitää toimia näin. Et ruvetaan siunaamaan parisuhteita tai ei ruveta siunaamaan parisuhteita Et kyl mä aattelen että jos Jeesus olis tänä päivänä täällä, niin varmaan kyllä ilmaisis tukeansa ja tulis niinku homojen ja lesbojen pariin, ja tulis varmaan monien muittenki pariin mut et kyl Jeesus uskaltais kyllä mut ev.lut kirkossa harva uskaltaa. (H3)

H6 puolestaan ajatteli aiheen ympärillä käydystä keskustelusta, että:

Mikään ei oo selvää ja kaikki on niinku. Tuntuu, et kirkossa ei vieläkään uskalleta keskustella asioista kunnolla. Ja et se on niinku semmosta väistelyä se niin sanottu keskustelu et se ei oo suoraa asioihin pureutuvaa vaan niinku väistellään yhä edelleen koska tuntuu et pelätään ottaa suoraan kantaa. Kyllä mua niinku kiukuttaa tää kirkon. kirkon suhtautuminen monellaki tavalla et. Jotenki se, et tämmönen virallinen ihmiskäsitys on niinku niin vanhakantainen vielä kirkossa et et. Jotenkin ihmistä ei nähdä sellasena Jumalan luomuksena mitä hän on, vaan nähdään vaan ihminen niinku tekojen kautta. Niin tää, tuntuu niinku olevan se, tää on niinku mun mielestä se mikä mua niinku kirkossa kiukuttaa et et kirkko ei elä niinku opetustensa mukaan. (H6)

H4 kertoi olleensa sama aikaa sekä *huvittunut* ja *ärsyyntynyt* siitä kuinka *naurettavat* mittasuhteet kirkollinen keskustelu homoseksuaalisuuteen liittyvistä asioista on saanut. Hän pohtii kirkollista keskustelua näin:

Se miten kirkko näyttäytyy julkisuudessa just riitelemällä, niin tulee sellanen, et kirkol ei oo tarjota mitään uskonnollisia kokemuksia mitä ihmiset oikeesti menee sielt hakemaan. Se keskustelu vois vaik niinku loppua. Jos vertaa vaikka ortodoksikirkkoon. Siel ei oo ikinä noussu se keskustelu. siel on enemmän sellanen mystinen jumalasuhte läsnä. Luteriaisuuden ongelma on ehkä, et se on ehkä niin käytännönläheistä, et sit riidellään sellasesta millä ei oo oikeesti mitään tekemistä sen itse asian kanssa. (H4)

5.5 Synti?

Homoseksuaalisuuden syntyisyydestä on keskusteltu paljon ja keskustellaan edelleen, kirkon piirissä. Kysyimme haastateltaviltamme mikä on heidän käsityksensä synnistä ja miltä tuntuu homoseksuaalisuuden synniksi määrittelevät puheenvuorot. Synti on tärkeä kristinuskon käsite, joka on aina saanut myös tutkijoiden, taiteilijoiden ja median voimakkaan huomion. Se on osa jokaista jumalanpalvelusta, synnintunnustuksena ja synninpäästönä. H5 kertoo, että kasvatuksestaan johtuen homoseksuaalisuus on ollut itselle häpeän tunteita herät-

tää asia, mutta pohtii myös, että synti ja häpeä *pitäisi pitää erillään*. Homoseksuaalisuuden olemisesta tai olematta olemisesta syntiä hän pohtii näin:

Tietysti pitää puhua siitä mitä synti on. Synti on se joka erottaa meidät Jumalasta, vois ajatella tietysti että jos joku vaikka vahingossa puhuu siitä että homous, et kaikkihan me ollaan syntisiä et kaikki me ollaan tehty syntiä. Ni onko homoseksuaalisuus sitten se joka erottaa minut Jumalasta. Että se on, siihen minä en voi vastata että kyllä, että ei se. Ei se seksuaalinen suuntautuneisuus. Ehkä jotkut teot, jos minä vaikka petän omaa puolisoani tai muuta niin ainakin minä silloin teen väärin häntä kohtaan. Mut itse homoseksuaalisuus tai homoseksuaalina eläminen niin ei minun mielestä se voi olla syntiä. (H5)

H4:n kohdalla homoseksuaalisuus on merkinnyt irrottautumista omasta uskonnollisesta yhteisöstä, koska homous olisi ollut muuten ominaisuus, jota vastaan tulisi taistella. Yhteisön näkökanta on ollut hänen kohdallaan ehdoton, ja homous on merkinnyt Jumalasta luopumista. Hän itse pohtii asiaa myös sen kannalta, että jos ihminen elää selibaatissa, ei hänen seksuaalisuudellaan ole merkitystä, joka johtuu mahdollisesti siitä, että ei toivottujen ominaisuuksien vastustaminen ja niiden harjoittamisesta pidättäytyminen oli yhteisön tapa huolehtia jumalasuhteen säilyvyydestä.

Ite määrittelen synnin, et synti on jotain mikä tulee jos nyt aattelee kristillistä tematiikkaa, jumalasuhteen väliin. Siitä et se yhteisö, ku ne muut ihmiset tekee homoudesta homoille sen esteen. se on tavallaan niiden muiden synti. et ne rakentaa semmosta taakkaa homoudesta homoseksuaaleille. En mä ite pysty näkemään sitä niinku taipumusta mitenkään esteenä jumalasuhteelle tai esteenä. ei se vahingoita ketään. (H4)

H6, on kuvaillut omaa kokemustaan homoseksuaalisuutensa käsittelyssään, olleen pitkä ja kipeä prosessi. Aktiivisena seurakuntanuorena ja erilaisiin raamattupiireihin niihin aikoihin osallistuneena hän on kohdannut monenlaista Raamatusta lähtevää puhetta homoseksuaalisuudesta, ennen kuin itse on kyennyt itsensä homoseksuaaliksi määrittelemään. Hän on myös tutkinut paljon aiheeseen liittyvää, Raamattua tutkivaa kirjallisuutta, joka on hänen nuoruudessaan tulkinnut homoutta vielä huomattavasti syntilähtöisemmin kuin monet ny-

kypäivän teokset. Kristillinen syntikäsite on lähtöisin Raamatusta, jonka vuoksi raamatuntulkinnallisten näkökylmien tunteminen on tärkeää. Jos ajatellaan, että Raamatun käsitteet homoseksuaalisuudesta eivät kuvaa samaa kuin, miten homoseksuaalisuus nykypäivän tietojen perusteella ymmärretään, on myös sen syntyisyyttä arvioitava uuden seksuaalisuuskäsitteen perusteella. Nykypäivänä hänen kokemuksensa homoseksuaalisuudesta syntinä ja raamatuntulkinnasta tämän aiheen näkökulmasta näin.

Oon oppinu niinku näkemään niittenkin taakse et mitä ne on niinku omana aikanaan tarkottanu. Nimenomaan minkälaisiin tilanteisiin ne on kytkeytyny. Ne ei välttämättä niinkun tarkotakaan sitä mitä me tänä päivänä kuvitellaan niitten tarkottavan ku me luetaan niitä et sillee sen kummemmin ehkä miettimättä vaan et se täytyy nähdä sinne historiallisen tilanteen taakse, missä ne on syntyny. Ne tekstit ja. Et joku Sodoma ja Gomorra-kertomus esimerkiks ni sitte ku rupesin tarkemmin lukemaan ja kattomaan ni mä huomasin et ei siellä kysymys ollutkaan homoseksuaalisuudesta, vaan siel oli kysymys väkivallasta ja raiskauksesta. Ja tuota.. Et et niinku.. Alko paljastua niinku ihan toisenlaisia asioita. Joku tämmönen vieraanvaraisuuden puute ja väkivalta ja tosiaan sitte väkivaltainen raiskaus. (H6)

5.6 Mietteitä omasta suhteesta Jumalaan ja Raamattuun

Kysyimme haastateltaviltamme, mitä he ajattelevat Raamatusta oman homoutensa suhteen, sekä heidän henkilökohtaisesta kokemuksesta siitä onko Raamatun ehdottomaksikin kuvailtu näkemys homoseksuaalisuudesta heidän mielestä esteenä heidän omaan suhteeseensa Jumalaan. Yleisesti aineiston perusteella voimme todeta, että kirkon puheenvuorot näyttäytyvät kristinuskosta Armon uskontona, eivät aina ole olleet yhtenäisiä sen suhteen kuinka Jumalan rakkautta on rajattu keskusteluissa homoseksuaalisuudesta. Jumala koettiin aineistomme pohjalta avarakatseisemmaksi ja ihmisläheisemmäksi kuin kirkon edustajat heidän kommenttiensa perusteella.

H3 on työssään tavannut ihmisiä, joille homoseksuaalisuus on ollut vaikea hyväksyä oman kristillisen uskonsa vuoksi todeten, että *varmaan monet on ajatu-*

nut ihan itsemurhaan. Hänen mukaansa se, että itse ei ole joutunut pohtimaan homoseksuaalisuuttaan siltä kannalta hyväksyykö Jumala, on auttanut häntä. H3 tiivistää ajatuksensa omasta homoseksuaalisuudestaan suhteessa Jumalaan näin:

Mut sen mä tiedän, et jos on niinku jumala, nii se niinku hyväksyy mut tällasena ku mä oon. Et se hyväksyy tän mun lesbouteni. On vaan myönteistä, et mä rakastan jotain ihmistä. (H3)

H5 uskoo H3:n tavoin myös siihen, että Jumala hyväksyy hänet. Hän on pohtinut homoseksuaalisuuden suhdetta kristinuskon oppiin paljon ja perusteli omia näkökantojaan seuraavasti.

Mutta sitte ehkä perehtyminen tämmöseen luterilaiseen teologiaan vähä syvemmin ja laajemmin. Niinku ajatus siitä, että tota mikä siinä uskossa, mikä siinä kristillisessä uskossa on sitä olennaista. Että luterilaisuudessa on kuitenkin aina korostettu sitä, tää ajatus, että mikä ajaa sitä Kristusta. Ikään ku se Kristus-keskeisyys. Nii silloin minä aloin niinku miettimään itse, et nii et ehkä nää seksuaalikeskymukset ni. Nää ei oookkaa ehkä sitä uskon kaikkein keskeisintä sisältöä. Että näissäki voi ajatella eri tavalla. (H5)

H6 kertoi, että oma suhde Jumalaan ei ole ollut tasainen hänen elämänsä eri ajankohtina. Hänelle Jumala näyttäytyi hyvin lakihenkisenä, eikä niinkään armollisena, joka johtui Raamatunkohdista jotka käsittelivät homoseksuaalisuutta ja Jumalan tuomitsemista ihmisiä kohtaan. H6:n elämässä, hänen mainitsemansa raamatunkohdat olivat nousset yli muun kristinuskon sanoman, koska ne olivat hänelle omakohtaisia ja arkoja. Nykyhetkisestä Jumalakuvastaan hän kertoi löytäneensä jo monipuolisemman ja armollisemman Jumalan. Nykyisestä jumalasuhteestaan hän kertoi seuraavaa.

Ja kyllä mä sanoisin, että just se, sen myötä kun on, oon niiku tämä seksuaalisuuteni kanssa päässy sinuiks ni kyllä niiku jumalakuva on myös muuttunu semmoseks avarammaks, ja se on ehkä väärä sana, rennommaks, mutta se et et, se ei oo niin yksoikonen. Se ei oo niin mustavalkonen, vaan se on niinkun. paljon niinkun suurempi, paljon äärettömämpi, ku mitä mä oon niinku itte voinu kuvitellakkaa. Et Jumala ei oo mikään semmonen laatikkoon tai

pakettiin pistettävä asia vaan se on, se on niinku kaikkialla. Joka hetki. (H6)

5.7 Siunaus

H4 oli elänyt noin vuoden parisuhteessa haastattelua tehtäessä. Poikaystävä ei ole kristitty, eikä koe ajankohtaisena mieltä että menisi kirkossa naimisiin. Hän haluaisi tasa-arvon kannalta, että Suomeen tulisi sukupuolineutraaliavioliitto, mutta toteaa myös, että on aina niitäkin, jotka eivät halua vertaistaa omaa suhdettaan perinteiseen heteroliittoon. Parisuhteiden siunaus ei ole kynnyškysymys, mutta ei olisi haittaakaan, jos mahdollisuus tulisi, vaikkei ole itselleen ajankohtainen.

H3 on rekisteröidyssä parisuhteessa H2:n kanssa ja he ovat saaneet siunauksen parisuhteelleen. Kokemuksiaan siunauksesta ja syitä sen tärkeydestä hänelle itselleen hän kuvailee näin.

Se oli niiku itsestään selvyys, et halutaan se. Myös se ilo, et tänä päivänä on mahdollista. Halus niinku muiden ihmisten edessä näyttää sen rakkautensa ja just ku tänä päivänä on se mahdollisuus niin halus julkisesti tunnustaa ja sitoutua. Mä en halunnu kuolemaan asti mut niin pitkälle ku jaksaa. Mut kuitenkin se oli niinku tärkeetä. Ei me kumpikaan haluttu jäädä ilman sitä siunausta. Et kyl se mulle oli sellanen hengellinen juttu et haluu sen Jumalan edessä sitoutua. (H3)

Lisäksi H2 ja H3 toivovat, että homo- ja lesboparisuhteiden siunaamisesta tulisi luvallista niin, että ne papit jotka haluavat siunata näitä liittoja voisivat sen tehdä, ja että sen voisi toimittaa kirkoissa. He eivät koe tarvetta nimittää omaa suhdettaan avioliitoksi, mutta haluaisivat, että sen merkitys olisi rinnastettu yhtä arvokkaaksi, ja avioliitto saa pysyä ”*aviomiehen ja vaimon*” välisenä.

H2:n ja H3: kanssa samoilla linjoilla on myös H5 siinä mielessä, että samaa sukupuolta olevien rekisteröidyssä parisuhteessa elävien suhteen siunaaminen pitäisi saada päätettyä luvalliseksi. Hän on sitä mieltä, että on monia pappeja,

jotka mielellään siunaisivat homoseksuaalien parisuhteet, mutta eivät halua asettua kirkon virallista kantaa vastaan. H5 kertoo itse siunanneensa rekisteröidyssä parisuhteessa elävän parin, mutta toteaa, että sen tekeminen ”salassa” tuntuu ”*inhottavalta*”. Hän toivoisi myös, että keskustelua jatkettaisiin eikä ainaakaan kiellettäisi päätöksessä homo- ja lesboparisuhteiden siunaamista. Henkilökohtaista tarvetta hänellä ei ole kuitenkaan rinnastaa seksuaalivähemmistöjen parisuhdemuotoa avioliittoon vaan hänen mielestään nämä kaksi virallista parisuhteen muotoa saavat jäädä erilleen.

H1, puolestaan haluaisi että kirkko päättää, että parisuhteiden siunaus olisi yhtä *pakollinen* toimitus papeille kuin avioliitto, ja että siunauksen tai naimisiin menon voisi toimittaa kirkossa. Hän ei pidä käsitteestä sukupuolineutraali avioliitto, mutta haluaisi, että homoliitto olisi samanarvoisessa asemassa suhteessa heteroiden avioliittoon.

H6:n toive oli, että kirkko alkaisi mahdollisimman nopeasti siunaamaan homoseksuaalisen rekisteröidyn parisuhteen. Hän myös toivoi, että jonain päivänä avioliitto olisi sukupuolineutraali, jotta ihmiset voisivat mennä avioliittoon myös kirkossa, ilman maistraatissa käynnin väliporrasta.

5.8 Tulevaisuus

H4:n mielestä olisi tärkeää saada koko seksuaalivähemmistöjen asemasta nouseva keskustelu loppumaan. Hänen mielestään olisi parempi vaikka jättää jokaisen papin itse päätettäväksi siunaako homopareja vai ei, koska keskustelu alkaa saada niin *naurettavia mittasuhteita, ku voidaan siunata koiria mut ei homoja*. Eli jonkunlainen lopullinen päätös olisi hyvä tehdä, jotta kirkkovoisi keskittyä ydinsanomansa toteuttamiseen.

H5 toivoi, että parisuhteita alettaisiin siunata ja sen myötä parisuhteensa rekisteröineet ihmiset voisivat kokea olevan samassa asemassa muiden ihmisten

kanssa kirkossa. Hän myös totesi, että vaikka lain mukaan asiat ovat monelta osalta kunnossa, niin keskustelua tullaan käymään vielä pitkään eikä hänen toiveensa toteudu aivan lähitulevaisuudessa. Realistiseksi toiveeksi hän nimesi, että asioista jatkettaisiin keskustelua niin, ettei siunausta puoltavia näkökantoja jätettäisi huomioimatta. Hän toivoi myös, että kirkossa pyrittäisiin edelleen parantamaan kirkon työssä toimivien homojen oikeuksia tehokkaammin ja käytännön tasolla.

Sitten minä toivoisin sitä, että kirkossa varsinkin Piispat ois jotenki rohkeempia ja uskaltaisivat ehkä kyseenalaistaa sen konservatiivisen näkemyksen, ettei aina mennä niinku heidän pillin mukaan. Minusta tuntuu, että käytännössä se on kuitenkin vähän niin, et niin kauan ku ollaan hirveen varovaisia ja vältetään sitä keskustelua ni siinäähän annetaan enemmän ja enemmän sijaa sille konservatiiviselle näkemykselle. (H5)

Toiveissa joita haastateltavillamme oli paljon eroja, sen mukaan kuinka omakohteisena kirkko esiintyy heidän omassa elämässään ja myös siinä kuinka ajankohtainen esimerkiksi siunauskysymys on heidän omassa elämässään. Yksittäisistä ja yleisistä toiveista tuli voimakkaasti esille, että kirkon tulisi tehdä vielä paljon, että homoseksuaalit kokisivat kirkon toimivan heidän suhteensa yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta edistävänä.

5.9 Tulosten yhteenveto ja pohdinta

Haastatteluistamme saamamme aineiston perusteella hengellisellä kasvuympäristöllä on ollut suuri merkitys, siihen kuinka haastattelemamme ihmiset ovat kokevat Suomen evankelisluterilaisen kirkon. Tähän kokemukseen on vaikuttanut myös kasvuympäristön arvot ja ymmärtämys seksuaalisesta moninaisuudesta. Myös saatavilla ollut tieto homoseksuaalisuudesta ilmiönä ja sen tuttuus eletävässä yhteisössä ja yhteiskunnassa on osoittautunut olevan ratkaisevassa asemassa jo itsessään, mutta tapauksissa, joissa haastateltava itse, hänen perheensä, tai jokin muu lähipiiri on ollut hyvin hengellinen, on seksuaalisuuden hyväksymisen ongelma ollut suurempi.

Havaitsimme myös, että hengellisen elämän vahva läsnäolo elämän varhaisissa vaiheissa lisäsi myös mielipiteitä ja voimisti kokemuksia kirkosta ja kirkkoon osallistumisen merkityksestä huomattavasti. Haastateltaville joille kirkon toimintaan osallistuminen oli ollut tärkeä osa hengellisen elämän harjoittamista, tai joiden hengellisyyden kokemus muuten oli ollut ennen seksuaalisen identiteetin löytymistä ja hyväksymistä suuri, oli tärkeämpää se, että kirkko hyväksyisi heidän elämänmuotonsa ja parisuhteensa ja ottaisi sen vakavasti puheeksi parantaakseen heidän asemaansa kirkossa. Heille oli myös joko erityisen tärkeää osallistua kirkon sisällä kristittyinä, tai sitten jättäytyä pettymyksensä takia syrjään. Omasta Jumalalle kelpaavuuden epäilystä, ja sen voittamisesta löytynyt lohtu ja *armollinen Jumala* koettiin heidän puheissaan vapauttavana ja huojentavana elämänvaiheena.

Raamatun keskeinen ydinsanoma haastateltavilla oli yksimielinen. Kaikkien haastateltavien mielestä seksuaalinen suuntautuminen ei estä lähimmäisen rakkauden toteuttamisena ja Jeesuksen esimerkin seuraamista aikanaan hyljättyjen pariin itsensä tykö tekevästä Jumalana koettiin keskeisimmiksi Raamatun sanomiksi, jotka toisarvottavat muut asiat pohdittaessa homoseksuaalisen suuntautumisen syntisyyttä, tai Jumalalle kelpaavuutta.

Sateenkaaritoiminnan olemassaoloa pidettiin tärkeänä. Etenkin sateenkaari-messu, joka oli haastateltaville tutuin, koettiin positiiviseksi, koska se tuntui kanavalta harjoittaa omaa hengellisyyttään samantyyppisessä seurakuntayhteydessä, kuin Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa perinteisesti. Haastateltavat, jotka olivat käyneet sateenkaari-messussa, ja joille uskonnonharjoittamiselle oli erityinen tarve, sateenkaari-messu oli vapautta kokemus. Heidän mukaansa siellä seksuaalinen suuntautuneisuus ei ollut ongelma, vaan heidät oli kutsuttu seurakuntayhteyteen omana itsenään tervetulleina. Homoseksuaalisuus oli sivuutettu kirkon ydinsanomien tieltä ja hyväksytty osana Jumalan luomakunnan moninaisuutta. Myös he joille sateenkaari-messu ei ollut tuntunut yhtä merkittävältä, pitivät senlaatuisten toiminnan olevan yleisesti hyväksi, koska on aina ihmisiä, jotka tarvitsevat myös yhteisön hengellisessä elämässään. Sateenkaari-

toiminnan toivottiin myös laajenevan Helsingin ulkopuolelle voimakkaammin osana seurakunnan työmuotoja.

Kaiken kaikkiaan tulokset osoittivat meille meidän haastattelemillamme ihmisillä olevan moninaisia pettymyksen ja hyljätyn tulemisen tunteita, mutta myös positiivista sanottavaa kirkosta ja toiveikkuutta tulevaisuudelta. Haastateltavien vastauksien perusteella työ samanvertaisesta parisuhdemennettelystä seksuaalivähemmistöjen osalta on vielä kesken, riippumatta siitä mikä oli toive ja ajatus siunaamismuodon nimestä.

6 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Jälkeenpäin olisi helppo sanoa, mitkä osat tutkimuksesta voisi tehdä toisin ja mihin asiaan milloinkin olisi kannattanut keskittyä enemmän. Esimerkiksi menetelmät eivät ehkä valikoituneet parhaalla mahdollisella tavalla. Haastattelu oli ratkaisuna oikea, mutta teemahaastattelua tilanteet eivät aina muistuttaneet. Haastatteluissa liikuttiin syvällä ja käytiin parhaimmillaan läpi kokonaisia elämäntarinoita eikä aina pysytty etukäteen päätettyjen teemojen puitteissa. Tämä kostautui litterointivaiheessa, kun huomasimme, että meillä on nauhalla useita tunteja haastattelumateriaalia, josta suuri osa kuitenkin liittyi tavalla tai toisella laajoihin tutkimuskysymyksiimme. Tietynlaisen syvyyden, jota haastattelutilanteissa oli, koemme kuitenkin hyväksi asiaksi. Koska asiat, joita tutkimuksessa käsittelemme ovat paikoin arkoja ja yhtä aikaa merkittäviä ihmisen elämässä, ei niitä olisi mielekästä tarkastella vain pikaisesti tai pinnallisesti.

Tiesimme, että seksuaalisuuteen liittyvät teemat vaativat sensitiivistä otetta, ja näin jälkikäteen voimme todeta, että näin on myös hengellisyyden kohdalla. Olimme voineet ehkä pohtia hengellisyyttä laajemmin, kun kuitenkin pohdimme sen harjoittamisen mahdollisuuksia tietynlaisen seksuaali-identiteetin omaavien kohdalla. Hengellisyyden merkitys haastateltavien elämässä näkyi haastateltavien perustelluissa ja pitkälle mietityissä puheenvuoroissa. Toki sen merkitys vaihteli eri ihmisten kohdalla. Aiheiden herkkyyks tuli esiin etenkin haastattelutilanteissa. Teoriaosuudessa voi käsitellä aihetta rajustikin, mutta haastattelua tehtäessä on osattava olla tarkkana ja herkkä kuuntelemaan.

Työmme tekemistä helpotti erityisesti haastateltavat, jotka puhuivat voimakkaikin tunteita herättävistä asioista kiihottomasti ja asiallisesti sekä enimmäkseen argumenttinsa perustellen. Ihmisten kokemukset ajoittuivat pitkille aikaväleille. Olihan kuitenkin kyse asioista, kuten identiteetistä, joita ihmiset rakentavat koko elämänsä. Haastateltavillamme oli ollut aikaa pohtia kysymyksiä vuosien,

joillain jopa vuosikymmenten ajan. Onneksi he olivat myös valmiita jakamaan kokemuksistaan.

Tekemämme pohjatyö asiantuntijoiden haastatteluiden sekä median seuraamisen muodossa ei näy suoraan tutkimuksessamme merkittävässä määrin, mutta sen merkitys meille ja lopulliselle työlle oli sitäkin suurempi. Se oli kuin valmistava vaihe, joka valmisti meitä varsinaisen tutkimuksen tekemiseen ja tutustutti aihepiiriin. Juuri se helpotti kirjallisten lähteiden etsimisessä ja orientoi meitä varsinaisiin tutkimushaastatteluihin.

6.1 Vastaukset tutkimuskysymyksiin

Tutkimuskysymyksemme olivat tietoisesti laajoja, jotta haastateltavien kokemuksille, sille mitä halusimme tutkia, jäisi enemmän tilaa. Laajojen kysymysten varjopuoli on tietysti siinä, että tyhjentävää vastausta niihin ei voinut saada. Se ei kyllä ollut tarkoituskaan. Se, mitä saimme selville haastateltavien kokemusten muodossa antaa kuitenkin mahdollisuuden aavistella sitä, mitä muutkin seksuaalivähemmistöön kuuluvat kirkon nykyiset ja entiset jäsenet ovat voineet kokea vaikkakin jo haastateltaviemme kertoman mukaan voi päätellä, että kokemukset ovat melko vaihtelevia.

Huolimatta siitä, että käytännön ratkaisumme osoittautuivat välillä huonoiksi saimme kuitenkin melko kattavasti vastattua tutkimuskysymyksiimme niin hyvin, kuin tällaista tutkimusta näillä eväillä on mahdollista. Tutkimuksemme vastaa kysymyksiin erityisesti kuuden haastattelemamme ihmisen kohdalla ja tarjoaa samalla kurkistuksen seksuaalivähemmistöjen ja kirkon väliseen suhteeseen Suomessa muutaman viime vuosikymmenen ajalla. Nimenomaan vielä seksuaalivähemmistöjen näkökulmasta. Tähän yritimme pyrkiä.

Teimme työtä noin kahden vuoden ajan, minkä aikana kirkollinen keskustelu mediassa ja kirkon virallisten kannanottojen muodossa eteni etenkin tutkimuk-

sen valmistumista edeltävän vuoden aikana välillä melkoisen nopeaankin tahtiin. Koitimme kuitenkin pitää mielessä, että haastatteluista useimmat tehtiin ennen kuin esimerkiksi piispainkokous julkisti selvityksensä parisuhdelain seurauksista. Tänäa haastateltavilla olisi asioista taas jo varmasti paljon enemmän sanottavaa. Etenkin lokakuussa 2010 mediassa käydyn kirkkoa ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia koskeneen keskustelun ansiosta.

6.1.1 Kokemukset Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli epätarkin ja vaikein vastattava. Koska kokemukset ovat yksilöllisiä ja koska kirkosta voi olla kokemuksia niin monella eri tasolla. Julkinen keskustelu ja kirkon viralliset kannanotot koetaan eri tavoin kuin yksittäisen työntekijän toiminta yksittäisessä seurakunnassa. Tiesimme tämän jo ennalta, mutta halusimme selvittää kokemuksia mahdollisimman monipuolisesti. Kokemusten erilaisuutta lisäsi myös se, että haastateltavien joukko oli moninainen. Jokainen tuli erilaisista lähtökohdista suhteessa kirkkoon.

Laaja tutkittava tutkimuskysymys käsittää kokemukset kirkosta hengellisenä yhteisönä, kasvu- ja harrastusympäristönä, yhteiskunnallisena vaikuttajana, työnantajana ja palveluiden tarjoajana. Kokemuksiin ovat vaikuttaneet seurakuntien työntekijät, työntekijöiden ja johtajien kannanotot sekä opetukset, kirkon yleiset linjanvedot, kanssaseurakuntalaiset, esimiehet, listaa voisi jatkaa loputtomiin. Tutkimuksemme suurin puute onkin juuri siinä, että aihetta voisi tutkia loputtomiin. Haasteita uusille tutkimuksille siis on.

Huomasimmekin, että se, miten kokee kirkon ja siihen liittyviä asioita, riippuu hyvin paljon siitä, minkälaisesta taustasta käsin asioita katsoo. Voi huomata, että haastattelemamme ihmiset olivat kasvaneet hyvinkin erilaisissa ympäristöissä etenkin hengelliset seikat huomioon otettaessa. Monilla oli erilaista herätysliiketaustaa, mikä näyttäytyi eri ihmisten kohdalla eri tavoin. Toiset olivat kokeneet kasvuympäristönsä ahdistavana, toiset taas tukena myös seksuaaliky-

symyksissä. Yhteisöllä voi olla suuri vaikutus niin painostavana, poissulkevana, vaimentavana, mutta myös tukevana tekijänä. Kun yhteisö sulkee ihmisen ulkopuolelle esimerkiksi suhtautumalla tuomitsevasti jonkun jäsenensä seksuaaliseen suuntautumiseen, tuntuu varmasti kipeältä tulla eriarvoistetuksi oman seksuaali-identiteettinsä takia. Ongelmana voi myös olla yhteisöstä irtaantumisesta seuraava yksinäisyys. Vastaavasti päinvastaisessa tilanteessa yhteisön tuki voi olla korvaamatonta. Haastateltavissamme oli myös ihmisiä, jotka eivät ole kuuluneet herätysliikkeen tapaiseen yhteisöön. Vaihtelua oli myös siinä, miten suuri osa kirkolla heillä oli ollut heidän elämässään.

Kokemus kirkosta ja seurakunnista voi olla hyvinkin erilainen riippuen siitä missä tilaisuudessa ja keneen kirkon työntekijään on yhteydessä. Ratkaisevaa on myös se, mikä yleensä on suhde kirkkoon ja minkälaista osaa se näyttelee ihmisen elämässä. Varmasti seurakuntakuorossa laulava kokee kirkon eri tavoin kuin vaikkapa diakoniavastaanotolla käyvä asiakas, mutta epäilemättä molemmissa tilanteissa on mahdollista tulla syrjityksi tai hyväksytyksi. Yksittäinen huono kokemus voi pilata mielikuvan koko kirkosta, saati sitten ilmapiiri, jossa täytyy piilotella seksuaalista identiteettiään. Tällaisen ympäristön vaikutus voi olla tuhoisa sekä luotaantyöntävä. Kirkko vaikuttaa varmasti eri tavoin myös ihmiseen, joka käy hiljentymässä kerran vuodessa joulukirkossa ja ihmiseen, joka on viikoittain mukana seurakuntatoiminnassa. Kummassakin tilanteessa voi kuitenkin kokea syrjintää tai hyväksyntää. Lisäksi kirkon kannanotot ja lausunnot voidaan kokea eri tavoin vaikka ei aktiivisesti kirkon toimintaan osallistuisikaan.

Yksi myönteinen kokemus voi saada paljon hyvää aikaan. Haastatteluissamme kuulimme, että on ei-heteroita ihmisiä, jotka ovat aikanaan eronneet kirkosta sen homokielteisyyden takia, mutta ovat nyttemmin palaamassa kirkkoon oltuaan mukana Kallion seurakunnan sateenkaaritoiminnassa. Sateenkaarimessusta monet haastateltavamme sanoivat, että se on tärkeä. Siellä voi vapaasti omana itsenään keskittyä itse pääasiaan eli siihen messuun. Tämä puoltaisi sellaista ajatusta, että sateenkaaritoimintaa voisi järjestää muuallakin kuin Hel-

singissä ja sille voisi hyvinkin olla kysyntää muuallakin. Myönteisiä kokemuksia tarvitaan.

Osalla haastateltavistamme oli kirkon työhön kouluttautumisen myötä ollut mahdollisuus välillä jopa pakostakin miettiä omaa paikkaansa kirkossa seksuaalisen suuntautumisen huomioon ottaen. Emme tiedä onko tällainen aina välttämätöntä, mutta luulisimme, että tämänhetkisessä kirkossa, jossa asioista on monia voimakkaitakin mielipiteitä ja näkemyksiä, on väistämätöntä, että seksuaalivähemmistöön kuuluvat työntekijät miettivät seksuaalisuuttaan suhteessa asenteisiin enemmän kuin hetero-kollegansa. Kirkon työhön kouluttautuminen tarjosi kahdelle haastateltavistamme myös välineitä käsitellä asiaa. Työntekijä ja seurakuntalainen kokevat asiat varmasti hieman eri tavoin. Tämäkin on kovin riippuvainen siitä, mitä seurakunta yleensä merkitsee tai siitä, missä ja minkälaisessa työyhteisössä työskentelee. Tässä olisi yksi aihe, jota olisi ollut mielenkiintoista tutkia tarkemmin, mutta meidän aineistomme avulla emme pysty vetämään kovin suuria johtopäätöksiä.

6.1.2 Odotukset ja toiveet

Toisen tutkimuskysymyksen ensimmäiseen osaan saimme vastauksia, jotka koskivat erityisesti suhtautumista seksuaalivähemmistöihin yleensä kirkossa, sekä keskustelua, jota kirkossa käydään. Tietysti odotukset ja toiveet olivat erilaisia yksittäisten ihmisten kohdalla, mutta luulisimme, että ne ovat kuitenkin yhtenäisempiä verrattuna siihen, mitä kaikkea haastateltavat olivat muuten kokeneet.

Osa haastateltavistamme koki, että on hyvä, että kirkossa keskustellaan seksuaalivähemmistöjen oikeuksista ja että keskustelua pidetään yllä eikä lyödä lukkoon jotain tiettyä, varsinkaan syrjiviä, käsityksiä tai kantoja. Keskustelu on hyvä asia ja sen jatkuvuus ajaa oikeuksia koko ajan eteenpäin. Toisaalta osa haastateltavista koki, että keskustelu on saanut liikaa huomiota ja vie tilaa olennaisemmilta asioilta, kuten siltä että kirkon tehtävä on olla paikka, jossa voi to-

teuttaa hengellisyyttä. Haastateltavamme kuitenkin kaipasivat kirkolta selkeämpiä kannanottoja asioihin. Kirkon johtajien varovaisuus saa tilanteen näyttämään siltä, että he kannattavat perinteitä, joiden valossa suhtautuminen seksuaalivähemmistöihin on syrjivää.

Siihen, mitä kirkolta toivotaan vaikuttaa tietenkin se, mikä on suhde kirkkoon tällä hetkellä. Siinä oli vaihtelua haastateltavien kesken. Osa oli mukana kirkossa yhä hyvin aktiivisesti, kun taas toiset eivät osallistuneet seurakunnan toimintaan enää lainkaan. Kirkon toiminnasta poisjääneet ilmoittivat poisjäämisen syyksi jonkun muun, kuin kirkon suhtautumisen seksuaalivähemmistöihin.

6.1.3 Rekisteröityjen parisuhteiden siunaus

Toisen tutkimuskysymyksen jälkimmäinen osa oli kysymyksistä tarkin ja suurin. Siitä tuloksemme ovat myös hyvin samansuuntaisia. Haastateltavistamme kukaan ei kokenut tekevänsä mitään pahaa tai syntiä, kun he elävät seksuaalisen suuntautumisensa mukaisesti.

Kun teimme haastatteluja julkisessa keskustelussa puhuttiin paljon rekisteröityjen parisuhteiden siunaamisesta. Haastateltavamme olivat tämänhetkisestä parisuhdetilanteestaan huolimatta yleisellä tasolla sitä mieltä, että kirkon tulisi siunata rekisteröidyt parisuhteet. Osa haastateltavistamme sivusi myös aihetta sukupuolineutraalista avioliitosta ja kertoi toivovansa sen mahdollisuutta. Tiettyä tasavertaisuutta verrattaessa heteroavioliittoihin myös toivottiin. Se, millä sanoilla eri asioista puhutaan näkyi siten, että osa halusi pitää rekisteröidyn parisuhteen seksuaalivähemmistöille kuuluvana asiana ja avioliiton heteroseksuaaleille kuuluvana, mutta siten, että nämä olisivat kuitenkin yhtä tunnustettuja ja arvostettuja. Tämähän on pitkän kirkollisen keskustelun varrella ollut asia, jota muun muassa osa piispoista on nimenomaan vastustanut. Se, että tulee tunnustetuksi ja että parisuhde, jossa elää tulee tunnustetuksi yhtä arvokkaaksi ja oikeaksi kuin muutkin parisuhteet, on tutkimuksemme perusteella kuitenkin tärkeää.

Haastateltavien joukossa oli ihmisiä, jotka olivat jollain tavalla olleet osallisina rekisteröidyn parisuhteen siunaustilaisuudessa. Kaksi oli siunattu ja kaksi oli ollut toimittamassa tällaista tilaisuutta papin roolissa. Osa oli ollut mukana omaisen tai vieraan roolissa. Tilaisuudet eivät tämänhetkisen kirkollisen tilanteen vuoksi olleet olleet virallisia, mutta yhtä kaikki todella merkittäviä, etenkin parisuhteelleen siunauksen saaneiden parien kohdalla.

Piispainkokouksen 2010 julkistama selvitys parisuhdelain vaikutuksista kirkkoon ehdottaa kirkolliskokoukselle, että parisuhteen rekisteröineiden puolesta voitaisiin rukoilla (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C, 78-80). Olisikin mielenkiintoista kysyä haastateltavien kantaa tähän ehdotukseen. Kirkolliskokouksen hyväksyessä ehdotuksen, olisi se edistysaskel kohti tasa-arvoa siinä mielessä, että rekisteröidyt parisuhteet tunnustettaisiin asiaksi, jonka puolesta saa rukoilla, mutta se olisi edelleen eriarvostavaa suhteessa heteroavioliittoihin, jotka siunataan.

6.2 Uusi tieto ja tulosten hyödyntäminen

Suurin ansio ja uusi tieto, jota tutkimuksemme tuotti on seksuaalivähemmistöön kuuluvien kristittyjen ääni, joka kuuluu tämän raportin riveiltä ja niiden välistäkin. Kirkollisessa keskustelussa konservatiivien ja liberaalien ääripäiden edustamat puheenvuorot jäävät joskus etäisiksi, kun ottaa huomioon, että kysymys seksuaalivähemmistöjen paikasta kirkossa koskettaa oikeasti joitakin ihmisiä heidän jokapäiväisessä elämässä ja arjessaan. Tutkimuksemme tuo kuuden ihmisen kokemusmaailman mukaan keskusteluun. Lisäksi se antaa asiasta kiinnostuneille mahdollisuuden tutustua aihepiiriin yleislinjoihin, sekä etenkin haastattelemiemme ihmisten näkökulmiin asioista.

Kirkon kannanotot ja mediassa näkyvä keskustelu ovat jotakin, mitä kuka tahansa voi tarkastella, mutta seksuaalivähemmistöinä kirkon vaikutuspiirissä elävien ihmisten näkemykset ja elämäntarinat eivät näy kirkollisen keskustelun

rinnalla. Tutkimuksemme tuo esiin kuitenkin vain kuuden ihmisen näkemykset, ja tiedämme, että ihmisiä, joilla on kokemuksia asiasta olisi varmasti tuhansia. Emme tiedä, voiko tuloksiemme perusteella alkaa yleistää näiden ihmisten kokemuksia tai päätellä, miten ne ihmiset, joita emme haastatelleet olisivat asian kokeneet. Todennäköisesti ei, koska jo tämä tutkimus osoittaa, että ihmisten mielipiteet ja kokemukset vaihtelevat. Toisaalta joiltain osin tuloksemme ovat yhteneviä, kuten juuri esimerkiksi ei-heteroparisuhteiden arvon ja oikeuksien tunnustamisen kohdalla. Lisäksi sanottakoon, että ihmisoikeuksia ajatellessa, jokaisen yksittäisenkin ihmisen kuuleminen on tärkeää.

Lokakuussa 2010 Yle esitti TV1:en Ajankohtainen kakkonen-ohjelman teemälähetyksen, jonka aiheena käsiteltiin seksuaalivähemmistöjen oikeuksia kirkossa ja yhteiskunnassa. Ohjelma herätti paljon kiivasta keskustelua mediassa ja kannanottoja eri suuntiin. Lähetyksen jälkeen Suomen ev.-lut. Kirkosta erosi kahden viikon sisällä noin kolmekymmentätuhatta jäsentä. Tämä sai myös kirkon piispat ottamaan kantaa erityisesti rekisteröityjen parisuhteiden siunaamista koskeviin kysymyksiin. (Kotimaa24 13.10.2010; Kotimaa24 21.10.2010; Kotimaa24 25.10.2010.)

Kotimaa-lehti, joka on johtava kirkollinen julkaisu Suomessa, on koonnut Kotimaa24-internetsivuilleen uutisia ja otteita lokakuun 2010 mediakeskustelusta. Uutisten mukaan Aamulehden teettämän kyselyn mukaan 64% suomalaisista olisi sallinut rekisteröidyille parisuhteille rukoushetken, kun taas 20% vastusti sitä. Samaisen gallupin mukaan sukupuolineutraalia avioliittoa kannatti 49% ja vastusti 36%. Kirkollisen vihkimisen olisi suonut 44% ja evännyt 39%. Kyselyyn oli vastannut 1006 ihmistä (Kotimaa24 23.10.2010).

Kotimaa-lehti uutisoi 19.10.2010, että Suomen ev.-lut. Kirkon sen hetkisistä yhdeksästä piispasta viisi on jossain vaiheessa ottanut kantaa rekisteröityjen parisuhteiden siunaamisen puolesta. Samassa uutisessa kerrotaan, että Kuopion piispa Wille Riekkinen kannattaisi myös samaa sukupuolta olevien vihkimistä avioliittoon (Kotimaa24 19.10.2010). Mikkelin piispa Seppo Häkkinen sanoi

mediassa käydystä keskustelusta, ettei hän tunnista kirkkoa äärimielipiteistä, joita keskustelussa esiintyi. Hän myös lisäsi, että hänen mielestään kirkko ei ole suvaitsematon ja ketään ei kirkossa jätetä ulkopuolelle (Kotimaa24 18.10.2010). Tutkimusta tehdessä olemme huomanneet, että on tilanteita, joissa kirkosta voi tulla jätetyksi ulkopuolelle. Tämä on tietysti riippuvaista olosuhteista, eikä se varmastikaan ole itsetarkoituksellista ja se, että kaikki ovat tervetulleita ei yksinään tarkoita tasa-arvoa, ellei rekisteröityjen parisuhteiden arvoa tunnusteta ja hyväksytä.

Tutkimuksemme jo valmistuttua marraskuussa 2010 Kirkolliskokous käsitteli aiemmin tässä työssä mainitsemaamme Piispainkokouksen sille jättämää selvitystä koskien rekisteröityjä parisuhteita. Kirkolliskokouksen perustevaliokunta oli tehnyt Piispainkokouksen selvityksen pohjalta ehdotuksen Kirkolliskokoukselle, joka hyväksyttiin äänestyksellä. Päätöksen seurauksena Piispainkokous aikoo laatia pastoraalisen ohjeen vapaamuotoisen rukouksen järjestämisestä parisuhteensa rekisteröineiden kohdalla (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. D). Tämän voi nähdä jonkinlaisen kompromissiratkaisuna, koska tasa-arvosta ei voida vielä puhua, mutta toisaalta kirkko on nyt virallisesti ottanut askeleen kohti seksuaalivähemmistöjen parempien oikeuksien toteutumista.

6.3 Jatkotutkimushaasteet ja suhde aiempiin tutkimuksiin

Tutkimuksen varrella vastaamme tuli lukuisia kysymyksiä, joita olisi mielekäästä tutkia lisää. Jo tekemämme tutkimus pitäisi sisällään lisää tutkittavaa. Aihepiiriin liittyen tapahtuu muutoksia esimerkiksi julkisessa keskustelussa, mikä varmasti vaikuttaa ihmisten kokemusmaailmaan. Eräs asia, jota voisi tutkia ja, jota emme työnrajan vuoksi pystyneet sisällyttämään tutkimukseemme olisi sukupuoli-vähemmistöön kuuluvien ihmisten kokemukset Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta.

Kirkollinen keskustelu ja eriävät mielipiteet eivät varmastikaan voi olla vaikuttamatta paikallisseurakunnissa tehtävään työhön tai ilmapiiriin. Varsinkin jos työyhteisössä työskentelee avoimesti ei-heteroita ihmisiä sekä seksuaalivähemmistöjen oikeuksien lisäämistä vastustavia ihmisiä. Seksuaalivähemmistöön kuuluvien kirkon työntekijöiden kokemuksia voisi myös kartoittaa, kuten myös kirkonalalle opiskelevien. Varmasti hyödyllistä olisi myös eri mielipiteiden kartoittaminen yleensä ja syiden niiden takana. Kokeilumielessä voisi myös yrittää selvittää sitä, minkälaisiin kompromisseihin keskustelun eri osapuolet olisivat valmiita niin, että voisivat kuitenkin työskennellä tai olla jäsenenä samassa kirkossa.

Kirkontyöntekijöinä toimivien seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kokemuksia on tutkittu vuonna 2004 julkaistussa tutkimuksessa ”Eihän heterotkaan kerro...”. Kirkontyöntekijöitä koskeva artikkeli on osa suurempaa kokonaisuutta, jossa seksuaalivähemmistöjen rajanvetoa työn ja identiteettinsä välillä on tutkittu yleisesti. Valveen aineistossa esiintyy teemoja, kuten leimautumisen ja syrjinnän uhka ja pelko suhteessa työyhteisöön. Taustayhteisön suhtautuminen seksuaali-identiteettiin oli eräs keskeisistä pohdinnan aiheista myös meidän tutkimuksessamme. (Valve 2004, 210-220).

Valveen tekstissä sanotaan, että hänen haastattelemlleen ihmisille avoimuus ei ole tavoite sinänsä. Tärkeämpää olisi löytää mielekäs elämäntapa sekä pystyä tekemään itsensä näköisiä ratkaisuja, työskentelemään rauhassa ja kantamaan vastuuta läheisistä. Huoli läheisistä leimaamisen tai syrjinnän pelossa huolen itsestä lisäksi on mielenkiintoinen havainto. Me emme tutkimuksessamme osanneet pohtia kysymystä seksuaalivähemmistöön kuuluvien läheisten kokemuksista läheistensä rinnalla. Perimmäiset toiveet siitä, että seksuaali-identiteetin kanssa voisi tehdä vapaasti töitä muistuttavat meidän tutkimuksessa esiintyvää toivetta harjoittaa hengellisyyttä ilman pelkoa seksuaali-identiteetistä huolimatta. (Valve 2004, 210-220).

Valve tuo esiin ihmisten elämäntarinoiden merkityksen julkisen keskustelun eteenpäin viemisen kannalta. Meidän tutkimuksessamme julkiseen keskusteluun suhtauduttiin eri tavoin. Tietysti, kuten olemme jo maininneet, on eri asia olla töissä kirkossa ja usein tekemisissä seksuaali-identiteettiin ja kirkon väliseen suhteeseen liittyvän pohdinnan kanssa kuin riviseurakuntalaisena kohdata kysymys harvemmin. Valveen tuloksissa näkyy kirkon johtajien syrjivien kannottojen haitallinen vaikutus hieman samoin, kuin meidän haastateltavien kokemuksissa. Valveen havainto siitä, että kirkon työntekijöiden identiteettipohdinta on raskasta tukee meidän havaintoa siitä, että vahvan hengellisen taustan omaavat ihmiset kokevat seksuaali-identiteetin kehittymisen raskaasti. (Valve 2004, 210-220).

Juhani E. Lehto on haastatellut kahtakymmentä seksuaalivähemmistöön kuuluvaa miestä tehdessään kirjaansa Homoseksuaalisuus tieteen näkökulmasta ja miesten kertomana seksuaalivähemmistöihin (Lehto 2010, 184-185). Lehto kertoo, ettei esittänyt haastatteluissa yhtään uskontoon liittyvää kysymystä. Tästä huolimatta Lehdon mukaan uskonto muodostui keskeiseksi aiheeksi osassa haastatteluita. Tämä kertonee siitä, että uskonto voi vaikuttaa seksuaali-identiteetin kehittämisprosessissa. Meidänkin tutkimuksessa teimme saman havainnon, mutta meillä olikin alusta asti selvää, että käsittelemme uskontoa ja seksuaali-identiteetin kehittymistä. Lehdon haastateltavilla oli erilaisia kokemuksia uskonnosta. Osa koki sen merkittävänä voimavarana, osa taas kielteisemmin. Meidän tutkimuksessa uskontoa itsessään ei koettu kielteisenä, mutta tietyt tulkinnat ja tavat harjoittaa sitä nähtiin ahdistavina. (Lehto 2010, 272-273)

Tutkimustamme varten haastatellut ihmiset olivat aikailla heterogeeninen ryhmä. Aihetta voisi tutkia esimerkiksi juuri jonkin tietyn ikäryhmän parissa. Tutkimuksessamme tuli esille myös erilaisten herätysliikkeiden suhtautuminen seksuaalikysymyksiin. Herätysliikkeiden parissa voisi olla paljon antoisaa tutkittavaa. Ihmisoikeudet, kuten seksuaalinen tasa-arvo ovat ainakin tämänhetkisessä maailmassa aina ajankohtaisia. Myös Suomen ev.-lut. kirkko on mielenkiintoi-

sessä tilanteessa johtuen keskustelun kärjistymisestä. Molemmat aihepiirit pitävät sisällään varmasti yksinkin loputtomasti tutkittavaa.

6.4 Ammatillinen kasvumme

Opinnäytetyön tekeminen inhimillisyyden ja seksuaalisuuden perimmäisten kysymysten äärellä ei varmaan kokemuksena voisi olla kasvattamatta tekijäänsä. Sosiaalialan perushyve, ihmisten kokonaisvaltainen kohtaaminen, konkretisoitui haastattelutilanteissa oppimismielessä korvaamattomalla tavalla. Saimme mahdollisuuden keskustella ihmisten kanssa heitä koskevista paikoin kipeistäkin asioista.

Lisäksi aihepiirin pohtiminen itsessään jo vaati asioiden pohtimista ja asettumista muiden asemaan, koska itse määrittelemä tehtävämme oli selvittää ihmisten kokemuksia laaja-alaisesti. Teoreettinen puoli kirjallisine lähteineen ja aineiston keruineen vaati myös tietynlaisen kokonaisuuden hahmottamista mielissämme. Toki pyrimme myös olemaan avoimena tuloksille, jotta emme liikaa spekuloidisimme jo etukäteen sitä, mitä mahdollisesti saisimme selville.

Kaiken muun lisäksi tulevina kirkon työntekijöinä saimme perehtyä kirkon päätöksentekoon ja vaikuttamiseen kirkossa. Saimme todeta, miten pitkäkestoisista prosesseista on kyse. Tuloksia kootessamme saimme havainnoida sitä, mitä kaikkea käsite kirkko voi ihmisille merkitä ja miten monilla eri tasoilla se voi vaikuttaa ihmisten elämässä.

Asia, johon törmäsimme useasti ihmisten elämään vaikuttavana tekijänä oli hengellisyys ja se, miten kirkko tai jopa yksittäinen työntekijä voi toimillaan olla vaikuttamassa joidenkin ihmisten mahdollisuuksiin toteuttaa tätä ulottuvuutta elämässään. Olimme tekemisissä myös monien muiden vaikeasti määriteltävien asioiden kanssa, kuten rakkaus, synty ja miksei myös Jumala, asioiden, joille ei

löydy tyydyttävää tieteellistä määritelmää tai mittaa. Juuri näiden asioiden kanssa kirkossa työskennellään.

Oli myös jännittävää havaita, miten erilaiset arvostukset ja asenteet vallitsevat yhteiskunnassa. Pohdimme, että miksi juuri seksuaalivähemmistöt joutuvat taistelemaan oikeuksiensa puolesta ja miksi jonkin sellaisen asian puolesta kuin tasa-arvo pitää edes taistella. Tulevina sosiaalityön ammattilaisina tiedostamme, että työkenttäämme tulee todennäköisesti kuulumaan mahdollisuus vaikuttaa ihmisoikeuksien ajamiseen ja esillä pitoon. Siksi on tärkeää nähdä yhteiskunnan moniarvoisuus ja moninaisuus.

Varsinkin yhteiskunnallista ja kirkollista keskustelua seuratessa heräsi huomio siitä, miten erilaista puhetta ja kirjoitusta eri arvoja kunnioittavat ihmiset tuottavat ja kysymys mistä ihmisten arvot ovat peräisin. Mikä vaikutus puheilla ja kirjoituksilla voi olla tuleviin sukupolviin. Miten esimerkiksi ei-hetero nuoret kokevat sen, kun seksuaalivähemmistöjen oikeuksista puhutaan siten, että kaikille ei olekaan itsestään selvää se, että jokainen saa toteuttaa seksuaalisuuttaan ja tulla hyväksytyksi ja arvostetuksi.

Mitä vahinkoa saavat aikaan ihmiset, jotka opettavat, että homoseksuaalisuus on synty tai sairaus, jota ei tulisi harjoittaa edes vastuullisessa parisuhteessa. Tällaisella puheella, kun voi olla hyvinkin ikäviä seurauksia. Myös siinä on yksi sosiaali- ja kirkonalan ammattilaisten haaste. Hankkia tietoa ja olla mukana lisäämässä puhetta, joka ottaa huomioon ihmiselämän moninaisuuden. Ei voi, kuin kysyä, että millä oikeudella niin perustavanlaatuisesta inhimillisestä ominaisuudesta, kuin seksuaali-identiteetistä voidaan keskustella siten, että tuntuu kuin ei edes huomattaisi niiden olemassaoloa, joita asia oikeasti koskee.

LÄHTEET

- Ahola, Minna; Antikainen, Marjo-Riitta & Salmesvuori, Päivi 2006. Seksuaalisuus kristinuskon historiassa. Teoksessa Ahola, Minna; Antikainen, Marjo-Riitta & Salmesvuori, Päivi (toim.) Taivaallista seksiä. Helsinki: Tammi, 7-12.
- Cederberg, Trygve 1994. Homoseksuaalisuus ja etiikka. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Eskola, Jari & Pihlström, Sami (toim.) 2004. Ihmistä tutkimassa, yhteiskuntatieteiden metodologian ajankohtaisia kysymyksiä. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo 2001. Seksin trendit meillä ja naapureissa. Helsinki: Wsoy.
- Hentilä, Jorma 2007. Kirkot ja Homoseksuaalisuus. Teoksessa Mustola, Kati & Pakkanen, Johanna (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Helsinki: Like. 151-162.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, Vesa 2003. Samaa sukupuolta olevien parisuhteet ja kirkon oppi. Teoksessa Nissinen, Martti & Tuovinen, Liisa (toim.) Synti vai siunaus – Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja, 41-64.

- Hovatta, Outi & Ojanlatva, Ansa 1995. Seksuaalisuus kuuluu elämään, opetukseen ja työhön. Teoksessa Hovatta, Outi; Ojanlatva, Ansa; Pelkonen, Risto & Salmimies, Pekka (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 7-11.
- Humphrey, Jill C. 1999. To Queer or not to Queer a Lesbian and Gay Group? Sexual and Gendered Politics at the Turn of the Century. Viitattu 17.11.2010 <http://sex.sagepub.com/content/2/2/223>.
- Hytönen, Maarit 2003. Kirkko ja nykyajan eettiset kysymykset. Helsinki: Kirjapaja.
- Juva, Kati 1995. Homoseksuaalisuus. Teoksessa Hovatta, Outi; Ojanlatva, Ansa; Pelkonen, Risto & Salmimies, Pekka (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 100-106.
- Juvonen, Tuula 1997. Normatiivisen hyvän harhat. Teoksessa Lehtonen, Jukka; Nissinen, Jussi & Socada, Maria (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Edita, 11-17.
- Juvonen, Tuula 2002. Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia. Tampere: Vastapaino.
- Jämsä, Juha 2008. Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa Jämsä, Juha (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: Ps-kustannus, 26-47.
- Kotimaa24 13.10.2010 Alastalo, Simo. Homokeskustelu aiheutti hurjan eropiikin. Viitattu 29.10.2010 <http://www.kotimaa24.fi/uutiset/555-homokeskustelu-aiheutti-hurjan-eropiikin>.
- Kotimaa24 18.10.2010. Ijäs, Johannes. Häkkinen: Ääripäät eivät anna kirkosta oikeaa kuvaa. Viitattu 29.10.2010

<http://www.kotimaa24.fi/uutiset/584-hakkinen-aaripaati-eivat-anna-kirkosta-oikeaa-kuvaa>.

Kotimaa24 19.10.2010. Ahonen, Jan. Viisipiispoista kannattanut homosuhteen siunaamista. Viitattu 29.10.2010
<http://www.kotimaa24.fi/uutiset/593-viisi-piispoista-kannattanut-homosuhteen-siunaamista>.

Kotimaa24 21.10.2010. Alastalo, Simo. Kirkossa eroamiset laskussa kolmatta päivää. Viitattu 29.10.2010 <http://www.kotimaa24.fi/uutiset/613-kirkosta-eroamiset-laskussa-kolmatta-paivaa>.

Kotimaa24 23.10.2010. Alastalo, Simo. Aamulehti: Homoliitot jakavat kansan kahtia. Viitattu 29.10.2010. <http://www.kotimaa24.fi/uutiset/630-aamulehti-homoliitot-jakavat-kansan-kahtia>.

Kotimaa24 25.10.2010. Alastalo, Simo. Homokeskustelu liki tuplasi kirkkouutiset. Viitattu 29.10.2010 <http://www.kotimaa24.fi/uutiset/635-homokeskustelu-lik-tuplasi-kirkkouutiset>.

Kovero, Camilla 2010. Teoksessa Lehto, Juhani E. & Kovero Camilla. Homo-seksuaalisuus tieteen näkökulmasta ja miesten kertomana. Helsinki: Lilith, 150-183; 235-270.

Kujala Tiina, 2007. Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä –artikkeli teoksessa Syrjäläinen Eija & Eronen Ari & Värri Veli-Matti (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin, 2007. Tampere: Tampere University Press.

Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuula, Kari 2007. Eksegetiikasta hermeneutiikkaan. Teoksessa Saarelma, Antti (toim.) Homoseksuaalisuus Raamatussa ja kirkon opetuksessa. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 9-33.

Kvale, Steinar.1996. InterViews. An introduction to qualitative research interviewing

Latvus, Kari 2003. Homoseksuaalisuus, raamattukysymys ja luomisteologia. Teoksessa Nissinen, Martti & Tuovinen Liisa (toim.) Synti vai siunaus. Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja, 149-158.

Laki rekisteröidystä parisuhteesta 9.11.2001/950. Viitattu 21.10.2010 [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010950?search\[type\]=pika&search\[pika\]=rekister%C3%B6ity%20parisuhde](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010950?search[type]=pika&search[pika]=rekister%C3%B6ity%20parisuhde).

Latvus, Kari 2003. Homoseksuaalisuus, raamattukysymys ja luomisteologia. Teoksessa Nissinen, Martti & Tuovinen Liisa (toim.) Synti vai siunaus. Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja, 149-158.

Lehtonen, Jukka; Nissinen, Jussi & Socada, Maria (toim.) 1997. Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Edita.

Lindqvist, Martti 2003. Homoseksuaalisuus eettisenä ja pastoraalisena haasteena. Teoksessa Nissinen, Martti & Tuovinen Liisa (toim.) Synti vai siunaus. Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja, 107-120.

Lehto, Juhani E. 2010. Teoksessa Lehto, Juhani E. & Kovero Camilla. Homoseksuaalisuus tieteen näkökulmasta ja miesten kertomana. Helsinki: Lilith, 9-149; 184-233; 272-358.

- Lehtonen, Jukka 1997. Seksuaalisuuden ja sukupuolen monimuotoisuus. Teoksessa Lehtonen, Jukka; Nissinen, Jussi & Socada, Maria (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Edita, 18-33.
- Metsämuuronen Jari (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino Oy.
- Mustola, Kati 2007. Suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden historiaa. Teoksessa Mustola, Kati & Pakkanen, Johanna (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Helsinki: Like, 18-37.
- Månsson, Ulf 1984. Synti, rikos, ihmisoikeus – oikeustaistelun historiaa ja nykypäivää. Teoksessa Sievers, Kai & Stålström, Olli (toim.) Rakkauden monet kasvot. Homoseksuaalisesta rakkaudesta, ihmisoikeuksista ja vapautumisesta. Helsinki: Weilin+Göös, 331-357.
- Mäkelä Klaus (toim.) 1990. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.
- Niemi, Mikko 1995. Seksuaalisuus, suvunjatkaminen ja arvot. Teoksessa Hovatta, Outi; Ojanlatva, Ansa; Pelkonen, Risto; Salmimies, Pekka (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 12-16.
- Nilsson, Karin 1994 Esipuhe. Teoksessa Payne, Leanne. Särkynyt minäkuva. Seksuaalinen eheytyminen parantavan rukouksen avulla. Turku: Kristillinen tervehtymiskeskus -CHC ry, 11-12.
- Nissinen, Jussi 2006. Seksuaalinen suuntautuminen. Teoksessa Apter, Dan; Väisälä, Leena & Kaimola, Kari (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 130-155.

- Nissinen, Martti 1994. Homoerotiikka Raamatun maailmassa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Nissinen, Martti 1997. Raamattu homokeskustelun kuvastimessa. Teoksessa Sinikka Pellinen (toim.) Homoseksuaalinen identiteetti ja kristillinen usko. Helsinki: Kirjaneliö, 135-152.
- Nissinen, Martti 2003. Raamatun maailma ja sukupuoli toiseus. Teoksessa Nissinen, Martti & Tuovinen Liisa (toim.) Synti vai siunaus. Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja, 121-136.
- Nissinen, Martti & Tuovinen Liisa 2003. Synti vai siunaus. Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja.
- Nissinen, Martti 2006. Ruumiillinen ihminen Vanhassa testamentissa. Teoksessa Ahola, Minna; Antikainen, Marjo-Riitta; Salmesvuori, Päivi (toim.) Taivaallista seksiä. Kristinusko ja seksuaalisuus. Helsinki: Tammi, 15-30.
- Paarma, Jukka; Huovinen, Eero; Huotari, Voitto; Pihkala, Juha; Salmi, Samuel; Heikka, Mikko; Peura, Simo & Björkstrand, Gustav 2008. Rakkauksen lahja. Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta. Helsinki: Kirjapaja.
- Partti, Jaana 2009. Kallion seurakunnan sateenkaarityöstä vastaava pastori. Henkilökohtainen tiedonanto, pvm. 28.1.2009.
- Peiponen Matti 2003. Homoseksuaalisuus ekumeenisessa keskustelussa. Teoksessa Nissinen, Martti & Tuovinen Liisa (toim.) Synti vai siunaus. Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja, 86-107.
- Peiponen, Matti 2009. Teologi. Henkilökohtainen tiedonanto, pvm. 5.3.2009.

- Pellinen, Sinikka. Homoseksuaalinen identiteetti ja kristillinen usko. Helsinki: Kirjaneliö.
- Penttinen, Arja 2009. Sateenkaarikansan elämänvalintoja – Arcus-verkoston puheenvuoro. Teoksessa Saarelma, Antti (toim.) Homoseksuaalisuus kristillisessä ihmiskuvassa ja lainsäädännössä. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 74-86.
- Puonti, Ari 2010. Suhteesta siunaukseen – Homoseksuaalisuus, terapeutinen sielunhoito ja Raamattu. Helsinki: Uusi Tie.
- Rand, Max 1984. Sivullisten etujoukko – homoseksuaalisuudesta kulttuurissa. Teoksessa Sievers, Kai & Stålström, Olli (toim.) Rakkauden monet kasvot. Homoseksuaalisesta rakkaudesta, ihmisoikeuksista ja vapautumisesta. Helsinki: Weilin+Göös, 294-330.
- Ryttyläinen, Katri & Valkama, Sirpa 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. Helsinki: Edita.
- Rönkkö-Miinalainen, Marianne 2007. ”On paikka perheessä Jumalan” - Vai onko? Seksuaalivähemmistöihin kuuluvien kokemuksia, toiveita ja odotuksia seurakunnasta. Viitattu 24.11.2010 <http://www.arcusfinland.net/46>.
- Saarelma, Antti 2007. Homoseksuaalisuus Raamatussa ja kirkon opetuksessa. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Salonen, Marko 2005. Hiljainen heteroseksuaalisuus?. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Seta. Viitattu 21.10.2010 <http://www.seta.fi/index.php?k=16215>.

Strömsholm, Gustav. 1997 De homosexuella som kyrklig spelbricka. Turku: Åbo akademi university press.

Stålström, Olli 1997. Homoseksuaalisuuden sairasleiman loppu. Helsinki: Gaudemus.

Stålström, Olli i.a. Kinseyn (1948 ja 1953) sekä myöhemmät yleisyystutkimukset. Viitattu 25.10.2010
http://www.finnqueer.net/juttu.cgi?s=90_10_1.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. A. Ajankohtainen asia. 16 s. Vammala 1966. Suomen ev.-lut. Kirkon piispojen kannanotto. Viitattu 20.10.2010
<http://www.evl.fi/kkh/ktk/partnership/Suomi/Ajankohtainenasia.pdf?openElement>.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. B. Kirkko ja rekisteröidyt parisuhteetmietintö 2009. Viitattu 20.10.2010
[http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/A62BEB619D717FF8C225757B003313FF/\\$file/Kirkko-ja-rekisteroidyt-parisuhteet-mietinto-1-2009.pdf](http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/A62BEB619D717FF8C225757B003313FF/$file/Kirkko-ja-rekisteroidyt-parisuhteet-mietinto-1-2009.pdf).

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. C. Parisuhdelain seuraukset kirkossa – Piispainkokouksen selvitys 2010 kirkolliskokoukselle. Viitattu 21.11.2010
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/\\$FILE/PARISUHDE.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/$FILE/PARISUHDE.pdf).

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. D Viitattu 22.11.2010
http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Rukous_parisuhteensa_rekister%C3%B6ineiden_kanssa.

- Syrjäläinen Eija; Eronen Ari & Värri Veli-Matti (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin, 2007. Tampere: Tampere University Press.
- Särs, Ulf 2003. Yhteys-liike, kirkko ja homoseksuaalit. Teoksessa Nissinen, Martti & Tuovinen, Liisa (toim.) Synti vai siunaus – Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta. Helsinki: Kirjapaja, s.33-40.
- Säävälä, Hannu 2009. Homoseksuaalisuus ihmiskuvassa. Psykiatrinen kommenttipuheenvuoro. Teoksessa Saarelma, Antti (toim.) Homoseksuaalisuus kristillisessä ihmiskuvassa ja lainsäädännössä. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 45-60.
- Tolonen, Tarja 2001. Nuorten kulttuurit koulussa: ääni, tila ja sukupuolten arkiiset järjestykset. Gaudeamus: Helsinki.
- Tuovinen, Liisa 2009. Teologi, Yhteys-liikkeen perustajajäsen. Henkilökohtainen tiedonanto, pvm. 8.2.2009.
- Valve, Katri 2004. Arki ja kutsumus – Seksuaalivähemmistöjenkokemuksia kirkon työyhteisöissä. Teoksessa Lehtonen, Jukka & Mustola Kati (toim.) ”Eihän heterotkaan kerro...” Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä. Työministeriö, 210-222.
- Vikström, John; Sariola, Yrjö; Kortekangas Paavo; Toiviainen, Kalevi; Rimpiläinen, Olavi; Malmivaara V. J.; Lehtonen Samuel & Vikström, Erik 1984. Kasvamaan yhdessä. Piispojen puheenvuoro perhe- ja seksuaalietiikan kysymyksistä. Helsinki: Kirjaneliö.
- Vilka, Hanna 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Werner, Roland 1993. Toisenlainen rakkaus? Kristitty ja homoseksuaalisuus. Kauniainen: Perussanoma Oy.

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21. Viitattu 21.10.2010 [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021?search\[type\]=pika&search\[pika\]=yhdenvertaisuuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021?search[type]=pika&search[pika]=yhdenvertaisuuslaki).